

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Економіко-гуманітарний інститут.
Факультет економіки та управління
(повне найменування інституту, назва факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломної магістерської роботи
магістра
(ступінь вищої освіти (освітній ступінь))

на тему **Управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на
фінансовий стан підприємства**

Виконав: студент 6 курсу, групи ФЕУ-122м
спеціальності (напряму підготовки)
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва напряму підготовки, спеціальності)

Бойко Т.О.

Керівник Корольков В.В. (прізвище та ініціали)

Рецензент Удовенко І.І. (прізвище та ініціали)

м.Запоріжжя
2017 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет ЕГІ, ФЕУ

Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування

Ступінь вищої освіти (освітній ступінь) магістр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Напрямок підготовки 072»Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри К. Р. М., досвідчений
Щорав С. В.
" 11 " листопада 20 17 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Бойко Тетяні Олександрівні

(прізвище, ім'я по батькові)

1. Тема роботи Управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємства
керівник проекту роботи к. е. н. Корольков Владислав Васильович

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від " 2 " жовтня 2017 року № 307

2. Строк подання студентом роботи 1.12.2017

3. Вихідні дані до роботи Фінансова звітність підприємства за 2012-2016 рр., законодавча база, що регулює фінансову діяльність та оборотний капітал підприємства

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Теоретико-методологічні аспекти управління оборотним капіталом підприємства. Розділ 2. Аналіз управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємства на прикладі СВК «Новомиколайівський». Розділ 3. Удосконалення формування і використання оборотних активів підприємства. Розділ 4. Створення програми...

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Рис. 1.1. Кругообіг оборотного капіталу підприємства.

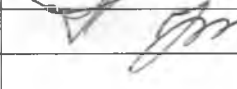

Рис. 1.2. Кругообіг оборотних коштів підприємства

Рис. 1.3. Структура оборотних активів підприємства.

Рис. 1.4. Система управління оборотним капіталом підприємства.

Рис. 1.5. Фактори впливу на управління оборотними активами

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	приймав виконане завдання
1	доц. Корнелюк В.В.		
2	доц. Корнелюк В.В.		
3	доц. Корнелюк В.В.		
4	Мурован С.М. ст.викл.		
Нормоконтролер	Чередниченко Н.О., ст.викл.		

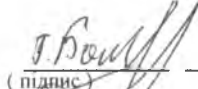
7. Дата видачі завдання _____

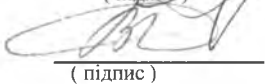
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалу на проектування	15.09 - 27.10.	
2	Групування та аналіз зібраного матеріалу. Уточнення завдань проектування	28.10 - 06.11	
3	Виконання теоретичної частини роботи	06.11 - 17.11.	
4	Виконання графічної частини роботи	18.11 - 20.11.	
5	Написання та оформлення дипломної магістерської роботи	20.11 - 30.11.	
6	Перевірка роботи керівником, консультантами	13.10 - 1.12	
7	Попередній захист роботи	15.11.	
8	Переплітання оформлення дипломної магістерської роботи	30.11.17	
9	Захист роботи у ЕК	14.12.17.	

Студент

Керівник роботи

 (підпис)
 Койко Т.О.
 (прізвище та ініціали)

 (підпис)
 доц. Корнелюк В.
 (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Бойко Т.О. Управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємства. – Дипломна магістерська робота.

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр фінансів, банківської справи та страхування. – Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, Запорізький національний технічний університет, 2017.

Магістерська дипломна робота присвячена розробці теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо управління оборотним капіталом, його впливу на фінансовий стан підприємства.

Розглянуті питання сутності, основ поняття оборотного капіталу та фінансового стану підприємства. Досліджено особливості управління оборотним капіталом суб'єктів господарювання, визначено правові аспекти, що регулюють фінансову діяльність та оборотний капітал підприємства.

Надано оцінку фінансового стану підприємства та проведено аналіз стану та ефективності використання оборотного капіталу підприємства.

Запропоновані напрями та шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства.

Ключові слова: **ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, ЛІКВІДНІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ.**

ANNOTATION

Boiko T.O. Managing working capital and assessing its impact on the financial position of the enterprise. - Master's thesis.

Graduate Masters Degree in Specialty 072 Master of Finance, Banking and Insurance. - Department of Finance, Banking and Insurance, Zaporizhzhya National Technical University, 2017.

The master's thesis is devoted to the development of theoretical and methodological approaches and practical recommendations on working capital management and its impact on the financial state of the enterprise.

The questions of essence and bases of the concept of working capital and financial condition of the enterprise are considered. The peculiarities of management of working capital of economic entities were investigated, legal aspects regulating financial activity and working capital of the enterprise were determined.

The estimation of the financial condition of the enterprise is given and the analysis of the state and efficiency of the use of working capital of the enterprise is carried out.

The directions and ways of increasing the efficiency of management of current assets of the enterprise were proposed.

Key words: WORKING CAPITAL, FINANCIAL POSITION, OWN CAPITAL, LIQUIDITY, PROFITABILITY, BUSINESS ACTIVITY, RECEIVABLES, PAYABLES.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Бойко Т.О. Оборотні активи та їх місце в фінансово-економічному механізмі управління підприємством / Т.О. Бойко, С.В. Шарова // Сучасна економічна наука: теорія і практика: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 15 листопада 2017 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – С.204-206.

2. Шарова С.В. Удосконалення податкового контролю в умовах модернізації економіки: матеріали круглого столу [«Нові можливості в бізнесі для українських компаній»], (м.Запоріжжя, 27 квітня 2017 р.) Шарова С.В., Бойко Т.О. – З.: ЗНТУ, 2017.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	12
1.1. Поняття фінансового стану підприємства	12
1.2. Сутність, склад і структура оборотного капіталу підприємства	19
1.3. Управління оборотним капіталом підприємства	28
1.4. Законодавча база, що регулює фінансову діяльність та оборотний капітал підприємства	34
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ТА ОЦІНКА ЙОГО ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ СВК «НОВОМИХАЙЛІВСЬКИЙ»	39
2.1. Загальна фінансово-господарська характеристика СВК «Новомихайлівський»	39
2.2. Аналіз фінансового стану СВК «Новомихайлівський»	55
2.3. Аналіз сучасного стану управління оборотним капіталом та його вплив на фінансовий стан СВК «Новомихайлівський»	69
2.4. Оцінка та аналіз показників ефективності використання оборотного капіталу СВК «Новомихайлівський»	83
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	90
3.1. Напрями удосконалення системи управління оборотними активами підприємства	90
3.2. Удосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємства	96

3.3. Оптимізація джерел фінансування оборотних активів на підприємстві	100
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	105
ВИСНОВКИ	120
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	123
Додаток А. Баланс (Звіт про фінансовий стан) СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр.	128
Додаток Б. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр.	137

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

СВК	-	сільськогосподарський виробничий кооператив
П(С)БО	-	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку
А	-	активи
П	-	пасиви
ЕОП	-	електронно-обчислювальна машина
ПК	-	персональний комп'ютер
ПУЕ	-	Правила устрою електроустановок
НПАОП	-	Показчик нормативно-правових актів з охорони праці
ДСанПіН	-	Державні санітарні правила і норми
ДБН	-	Державні будівельні норми
КПО	-	коефіцієнт природної освітленості
ЛВО	-	люмінесцентне вбудоване освітлення
НАПБ	-	Нормативні акти пожежної безпеки
ЦЗ	-	цивільний захист
ЗЕП	-	збірні евакуаційні пункти

ВСТУП

Однією із важливих проблем фінансового менеджменту на підприємстві є управління оборотними активами. Політика управління оборотним капіталом підприємства спрямована на забезпечення довгострокової виробничої і ефективної фінансової діяльності підприємства, що досягається через пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю роботи. Реалізація даної політики передбачає визначення необхідного рівня оборотних активів та оптимізацію структури джерел їх фінансування.

В господарській практиці при оцінці стану підприємства велику увагу приділяють аналізу та визначенню раціональності розміщення оборотного капіталу, так як саме від швидкості перетворення оборотних коштів у грошову форму залежить ліквідність підприємства, отримання прибутку з кожного обороту. В зв'язку з цим виникає необхідність у встановленні та обґрунтуванні критерію раціонального використання джерел фінансування оборотних коштів та ефективності їх використання.

Від стану та розміщення оборотного капіталу, правильного вибору джерел його фінансування на підприємстві також залежить фінансова стійкість та стабільність діяльності суб'єкта. Фінансово стійке підприємство має переваги в залученні інвестицій, отриманні кредитів, виборі постачальників і споживачів; воно більш незалежне від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури, отже, у нього менше ризик бути неплатоспроможним і опинитися на межі банкрутства. Рішення задач стабілізації фінансового стану організації вимагає знаходження джерел фінансових ресурсів, їх раціонального розподілу, ефективного використання в ході проведення фінансового аналізу, який дає оцінку фінансової діяльності господарюючого суб'єкта, та прийняття управлінських рішень.

Визначену проблему досить давно і успішно вивчають науковці та економісти всього світу (Бланк І.А., Брігхем Є., Буряк Л.Д., Гропеллі А., Ковальов В. В., Нікбахт Е., Поддєрьогін А.М., Терещенко О.О.), та в умовах постійних змін в оточуючому

зовнішньому середовищі та впровадження нових підходів до використання оборотного капіталу в середині господарюючих суб'єктів дане питання завжди залишається актуальним для подальших досліджень, постійно з'являються нові фактори, дію яких необхідно вивчати та оптимізувати діяльність під їх впливом.

Дипломна магістерська робота виконана згідно з темою кафедри фінансів, банківської справи та страхування ЗНТУ «Управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємства».

Метою дипломної роботи є вивчення теоретичних основ організації управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємства, розкриття діючої практики з формування оборотного капіталу та його впливу на фінансовий стан підприємства, проведення аналізу ефективності використання оборотного капіталу, а також пошук напрямків вдосконалення цього процесу на основі систематизації існуючих пропозицій щодо цього питання.

Відповідно до поставленої мети сформульовано наступні завдання:

- визначити економічну сутність поняття фінансового стану підприємства;
- вивчення та узагальнення теоретичних засад управління оборотним капіталом суб'єктів господарювання;
- характеристика базового підприємства та визначення його загального фінансового стану за п'ять років;
- проведення аналізу стану та ефективності використання оборотного капіталу СВК «Новомихайлівський»;
- визначити напрямки та шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства;
- проаналізувати систему управління охороною праці на СВК «Новомихайлівський»;
- визначити небезпечні та шкідливі фактори умов праці на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес управління оборотним капіталом базового підприємства - сільськогосподарський виробничий кооператив «Новомихайлівський».

Предметом дослідження є фінансові відносини, які виникають в процесі формування та використання оборотних активів підприємства.

Для розв'язання визначених завдань, досягнення мети використовувався комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження: системного аналізу, причинно – наслідкового аналізу, порівняльного аналізу, прямого структурного аналізу.

Впровадження пропозицій та рекомендацій, наданих у роботі, дозволить досягти ефективного управління оборотним капіталом та покращити діяльність підприємств в ринкових умовах господарювання.

Результати роботи апробовано участю в VII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Сучасна економічна наука: теорія і практика».

Магістерська робота «Управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємства» складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 143 сторінок комп'ютерного тексту, з них 114 сторінок основного тексту, 5 рисунків, 28 таблиць, 53 джерела, 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття фінансового стану підприємства

Ефективна діяльність підприємства залежить від багатьох чинників, проте одним з найважливіших є фінансовий стан. Забезпечення стійкого функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання передбачає проведення оцінки фінансового стану, яка дозволяє визначити майнове і фінансове становище господарюючого суб'єкта.

Достовірна й своєчасна інформація про фінансовий стан підприємств є запорукою прийняття ефективних фінансових рішень, спрямованих на зниження витрат фінансових ресурсів, зростання прибутку та ринкової вартості підприємства.

Враховуючи те, що в даний час підприємства несуть повну відповідальність за результати своєї виробничо-господарської діяльності перед співвласниками (акціонерами), працівниками, фінансовими установами та кредиторами, оцінка фінансового стану господарюючого суб'єкта при аналізі діяльності підприємства має визначальне значення.

Користувачами інформації про фінансовий стан підприємства передусім є власники підприємства, інвестори, банківські установи, партнери по бізнесу, професійні учасники ринку цінних паперів, працівники податкової служби, страхові компанії та інші учасники економічних відносин [1].

У працях зарубіжних і вітчизняних економістів, а також у діючих нині в Україні нормативних джерелах, досліджено широке коло питань, пов'язаних з аналізом фінансового стану підприємства, його значенням та методиками оцінювання, але нема єдиної точки зору щодо визначення поняття «фінансовий стан підприємства».

Проаналізувавши інформаційні джерела, можна виділити декілька підходів до розуміння сутності фінансового стану підприємства:

- під фінансовим станом розуміють характеристику розміщення засобів підприємства та їх динаміки в процесі відтворення, що відображає також здатність підприємства до подальшого розвитку;
- фінансовий стан розглядається як складова частина економічного потенціалу підприємства, що відображає фінансові результати його діяльності;
- існує обліково-аналітичний підхід до визначення фінансового стану як сукупності показників фінансової звітності підприємства;
- фінансовий стан розуміють як характеристику інвестиційної привабливості підприємства, його конкурентоспроможності на фінансовому ринку.

У методичних рекомендаціях щодо аналізу фінансово-господарського стану підприємств або організацій Державної податкової адміністрації України (лист № 759/10/20-2117 від 27.01.1998 р.) зазначається, що «фінансове положення (стан) є комплексним поняттям і відображає рейтинг підприємства на фінансовому ринку, його кредито- і податкоспроможність характеризується системою показників, які визначають на конкретну дату» [2].

У Методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій № 22 від 23 лютого 1998 р., розробленої Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій, наведено таке визначення фінансового стану підприємства: «Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [3].

Положенням про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121, фінансовий стан підприємства визначається як сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні можливості підприємства [4].

Савицька Г.В. трактує фінансовий стан підприємства як економічну категорію, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу [5].

Поддєрьогін А.М. стверджує, що фінансовий стан підприємства - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [6].

Коробов М. Я. визначає фінансовий стан підприємства як складну, інтегровану за багатьма показниками характеристику якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. Це характеристика діяльності підприємства, в якій, як у дзеркалі, у вартісній формі відображені загальні результати роботи підприємства, в тому числі й роботи з управління фінансовими ресурсами [7].

Філімонінков А.С. характеризує фінансовий стан підприємства як здатність підприємства своєчасно погашати свої боргові зобов'язання. Тобто автор розуміє під фінансовим станом підприємства рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [8, с.415].

На думку авторів Фінансового словника А.Г. Загороднього, Г.Л. Вознюка, Т.С. Смовженко, фінансовий стан – це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами [9].

Дем'яненко М. Я. стверджує, що фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан

капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу [10].

Таким чином, узагальнюючи усе вище сказане, можна сформулювати наступне визначення: фінансовий стан являє собою якісну характеристику діяльності підприємства, є об'єктом фінансового управління та є результатом фінансово-господарської діяльності, відображає стан забезпеченості фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання й вимірюється сукупністю показників, що характеризують загальні результати діяльності підприємства на даний час і визначає його перспективи у майбутньому.

Узагальнена позиція стосовно різновидів фінансового стану підприємства передбачає його розмежування на два види: стійкий та нестійкий. Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потрясіння і підтримувати свою платоспроможність у несприятливих обставинах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки.

У науковій літературі виокремлюють чотири типи фінансового стану, відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиченими коштами:

- абсолютна фінансова стійкість (трапляється на практиці дуже рідко) – коли власні оборотні кошти забезпечують запаси й витрати;
- нормально стійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами;
- нестійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат;

- кризовий фінансовий стан – коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства[1].

Отже, фінансова стійкість є результатом наявності певного запасу міцності, що захищає підприємство від ризиків, пов'язаних з різкими змінами зовнішніх факторів.

Для забезпечення фінансової стійкості підприємство повинно уміти організувати рух капіталу таким чином, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами з метою створення умов для самовідтворення та збереження платоспроможності. Позитивно впливає на фінансове становище підприємства успішне виконання виробничого і фінансового плану, і навпаки. У результаті недовиконання плану по виробництву і реалізації продукції відбувається підвищення її собівартості, зменшення виручки і суми прибутку і як наслідок погіршення фінансового стану підприємства і його платоспроможності. Фінансова діяльність як складова частина господарської діяльності повинна бути спрямована на забезпечення планомірного надходження і витрачання грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного і позикового капіталу і найбільш ефективно його використання.

Головною метою фінансової діяльності є збільшення активів підприємства. Для цього воно повинно постійно підтримувати платоспроможність і рентабельність, а також оптимальну структуру активу і пасиву балансу.

Кожне підприємство намагається досягти стійкого фінансового стану, тобто забезпечити ефективно використання фінансових ресурсів, що є гарантом своєчасності розрахунків з усіма ланками фінансової системи та подальшого економічного та соціального розвитку підприємства.

Таким чином, виникає об'єктивна необхідність оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання з метою раціонального використання їх фінансових ресурсів.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів збільшення його прибутковості, рентабельності і платоспроможності.

Для здійснення оцінки фінансового стану підприємства розраховуються економічні показники, які характеризують господарсько-фінансове становище підприємства. Такими показниками є:

- платоспроможність;
- ліквідність;
- фінансова стійкість;
- майновий стан підприємства;
- рентабельність;
- ділова активність.

Одними з найважливіших показників оцінки фінансового стану є: платоспроможність підприємства - здатність своєчасно і повністю виконувати платіжні зобов'язання, що впливають з торгових, кредитних і інших операцій грошового характеру, реалізуючи поточні активи; ліквідність - можливість підприємства в будь-який момент розрахуватися за своїми зобов'язаннями (пасивам) за допомогою майна (активів), яке є на балансі. При аналізі ліквідності балансу проводиться порівняння активів, згрупованих за ступенем їх ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, згрупованими за термінами їх погашення.

Поняття платоспроможності і ліквідності є близькими за значенням, але перше є більш ємним, так як визначає здатність підприємства виконувати платіжні зобов'язання, а ліквідність показує наскільки швидко це можливо здійснити. Всебічний аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства дозволяє здійснити в динаміці оцінку стану і тенденції ліквідності, платоспроможності й кредитоспроможності підприємства, визначити вузькі місця, ліквідація яких сприятиме підвищенню цих показників.

Оцінка фінансової стійкості підприємства має на меті об'єктивний аналіз величини та структури активів і пасивів підприємства і визначення на цій основі міри його фінансової стабільності й незалежності. Отже, фінансова стійкість - це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство платоспроможне. Визначається фінансова стійкість відношенням вартості матеріальних оборотних активів (запасів та витрат) до

величини власних та позикових джерел коштів для їх формування. Аналіз динаміки фінансової стійкості й стабільності підприємств дозволяє оцінити стан і тенденції зміни фінансової стійкості будь-якої діяльності, а також потенційні резерви підвищення фінансової стабільності.

Оцінка майнового стану зводиться до визначення вартості майна підприємства, його структури, джерел його формування. Вивчення структури майна дозволяє судити про розширення або скорочення діяльності підприємства. Збільшення частки необоротних активів, скорочення питомої ваги оборотних коштів, як правило, свідчать про скорочення діяльності підприємства. Вартість майна визначається підсумком активу бухгалтерського балансу.

Узагальнюючими характеристиками фінансових результатів діяльності підприємства є показники рентабельності, які характеризують ефективність підприємства в цілому, прибутковість виробничої, підприємницької, інвестиційної діяльності, окупність витрат і т. д. Вони більш повно, ніж прибуток, характеризують кінцеві результати господарювання, тому що їх величина показує співвідношення ефекту з використаними ресурсами [8, с.416].

Ефективність роботи підприємства характеризують також показники ділової активності - результативність роботи підприємства щодо величини авансованих ресурсів або величини їх споживання в процесі виробництва.

Ділова активність проявляється в динамічності розвитку господарюючого суб'єкта, досягненні ним поставлених цілей, а також швидкості обороту коштів, від якої залежить розмір річного обороту.

При цьому з розмірами обороту, а отже, і з їх оборотністю пов'язана відносна величина умовно-постійних витрат, тому що чим швидше оборот, тим менше на кожен оберт доводиться цих витрат [11, с.121].

Період обороту характеризується середнім терміном, за який повертаються в господарську діяльність підприємства грошові кошти, вкладені у виробничо-комерційні операції.

1.2. Сутність, склад і структура оборотного капіталу підприємства

Проблеми управління оборотним капіталом потребують попереднього розгляду економічної сутності поняття «оборотний капітал».

Для української економіки термін «оборотний капітал» є відносно новим, більш звичним і застосованим є термін «оборотні активи», або «оборотні кошти».

Це пов'язано з тим, що у роки функціонування планової економічної системи категорія «оборотний капітал» не отримала подальшого розвитку із ідеологічних причин. Це було пов'язано з тим, що капітал розглядався як сукупність виробничих відносин капіталістичного (а не соціалістичного) способу виробництва, а відтак при розбудові у Радянському Союзі застосування терміну «капітал» стало вкрай неприйнятним явищем. Натомість у цей час отримала значний розвиток отримала категорія «оборотні кошти», яка за своїм змістом ототожнювалась з оборотним капіталом (тобто в назві економічної категорії «оборотний капітал» категорія «капітал» була замінена на «кошти») [12, с. 78].

Деякі автори ідентифікують оборотні активи з оборотними коштами. Якщо розглядати оборотні активи та оборотні кошти, необхідно виділити, що оборотні активи – це ширше поняття, оскільки включає як виробничі запаси, готову продукцію, предмети праці, так і грошові кошти.

Поняття «оборотний капітал» та «оборотні активи» також ототожнюються багатьма економістами і використовуються як синоніми [13]. Та все ж, можна зробити висновок, що оборотні активи й оборотний капітал є двома категоріями, які характеризують одні й ті ж об'єкти: грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення, дебіторську заборгованість і запаси.

Щодо співвідношення оборотних активів і оборотного капіталу, то це самостійні економічні категорії, які перебувають у тісному зв'язку та взаємозалежності один з одним, а саме: початково оборотний капітал завжди виступає інвестицією, тобто джерелом утворення, однак ця інвестиція повинна бути десь розміщеною. Оборотні активи відображають характер розміщення інвестованого

капіталу у процес господарської діяльності підприємства. Оборотний капітал будучи джерелом авансування формує оборотні активи, які пізніше повертають авансований капітал, що і забезпечує кругообіг капіталу, який умовно припиняє своє існування як капітал із завершення кожного операційного циклу, вичерпуючи свою функцію у виробництві, та постійно відтворюється шляхом продажу готової продукції та після інкасування дебіторської заборгованості. Оборотний капітал і оборотні активи відновлюють один одного, тим самим забезпечують безперервність господарчих процесів. Основне призначення оборотного капіталу є інвестування вартості в елементи оборотних активів з метою забезпечення поточної господарської діяльності; оборотні активи характеризують речовий склад активів підприємства для обслуговування поточного господарського процесу [14, с.67].

На рис. 1.1 представлено зв'язок між категоріями «оборотні кошти», «оборотний капітал» і «оборотні активи», а також процес їх кругообігу.

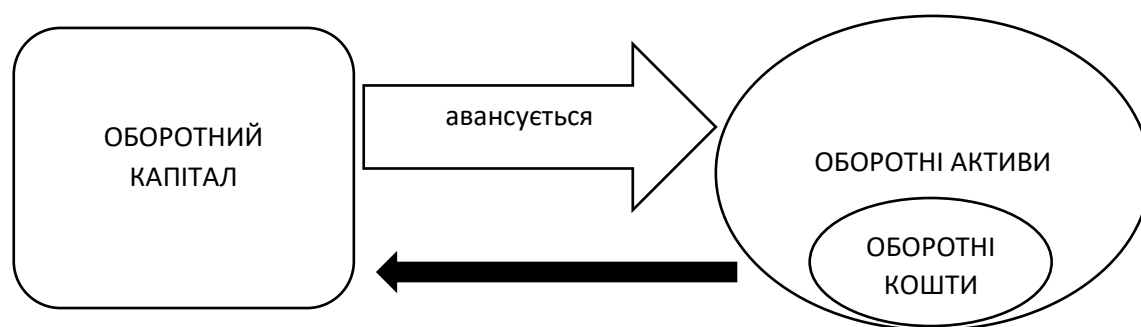

Рис. 1.1 Кругообіг оборотного капіталу підприємства

У сучасній економічній літературі існує багато різних підходів до визначення економічної сутності оборотного капіталу. Але більшість вітчизняних науковців визначає його як частину капіталу, що авансується у виробництво, вартість якого повністю входить до нового товару і повертається в грошовій формі за один кругообіг.

Варто навести визначення Поддєрьогіна А.М. «...оборотний капітал (оборотні активи) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку» [15, с. 187].

Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. визначають оборотний капітал як «...сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговує господарський процес і повністю використовується протягом одного операційного (виробничо – комерційного) циклу» [16, с. 132].

Подібним до попереднього є визначення відомого сучасного економіста Бланка І.О.: «...оборотні (поточні) активи як сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і повністю споживаються протягом одного операційного циклу» [17, с. 62].

У західній економічній літературі більшість авторів визначають оборотний капітал як оборотні активи за мінусом короткострокових зобов'язань, тобто не розглядають теоретичні основи сутності оборотного капіталу, а приділяють увагу методам і прийомам управління ним [18, с. 6]. Сутність обігового капіталу в теоретичному сенсі розглядається в дослідженні як економічна категорія ринкових відносин, а в практичному – як фінансовий ресурс для формування оборотних активів підприємств.

Арутюнов Ю.А. вважає, що «оборотний капітал - це інвестиції в поточні активи, які називають також оборотними коштами. Особливістю оборотного капіталу є те, що він не витрачається, не споживається, а авансується, що припускає повернення коштів після кожного виробничого циклу або кругообігу, що включає виробництво продукції, її реалізацію, одержання виручки» [19, с.137]. У своєму визначенні автор точно характеризує економічну природу оборотного капіталу, але як вже визначалося до складу оборотних активів не включаються короткострокові фінансові інвестиції. Тому більш виправданим було б таке визначення: оборотний капітал - інвестиції в оборотні активи.

Таким чином, узагальнивши трактування вчених – економістів, оборотний капітал слід розглядати як грошові кошти та їх еквіваленти, а також інші активи, авансовані у виробничі фонди та фонди обігу, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи дванадцятьох місяців з дати балансу, які повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції та забезпечують безперервність процесу виробництва та реалізації продукції.

Відповідно до теорії фінансового менеджменту, оборотний капітал складається з постійного та змінного капіталу. Та частина поточних активів, яка постійно знаходиться в розпорядженні підприємства і в розмірі необхідного мінімуму забезпечує господарську діяльність, становить основу постійного оборотного капіталу.

При виникненні додаткової потреби в коштах, обумовленої, наприклад, сезонним характером виробництва і реалізації або іншими об'єктивними причинами, утворюється змінний оборотний капітал.

Та частина оборотного капіталу, яка сформована на постійній основі, називається власним оборотним капіталом (або чистим оборотним капіталом). Нестача власного оборотного капіталу призводить до підвищення фінансової залежності і свідчить про нестійке фінансове становище підприємства.

Оборотний капітал може перебувати у сфері виробництва (запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів) і у сфері обігу (готова продукція на складах та продукція, відвантажена покупцям, дебіторська заборгованість, грошові кошти, поточні фінансові інвестиції, товари для торгівлі і т. ін.). оборотний капітал може функціонувати в грошовій і матеріальній формах.

На відміну від основного капіталу, який неодноразово бере участь у процесі виробництва, оборотний капітал функціонує тільки в одному виробничому циклі і повністю переносить свою вартість на весь виготовлений продукт.

Оборотний капітал проходить три стадії кругообігу: грошову, виробничу й товарну. На першій стадії під час авансування коштів здійснюється придбання й нагромадження необхідних виробничих запасів.

У виробничому процесі авансується вартість для створення продукції: у розмірі вартості використаних виробничих запасів, перенесеної вартості основних фондів, витрат на саму працю (заробітна плата та пов'язані з нею витрати). Виробнича стадія кругообігу оборотного капіталу завершується випуском готової продукції, після чого настає стадія реалізації.

На третій стадії авансування коштів триває доти, доки товарна форма вартості не перетвориться на грошову. Отримання виручки від реалізації свідчить про

корисність створеної суспільством вартості і про відтворення авансованих у ній коштів. Грошова форма, якої набирає оборотний капітал на третій стадії кругообігу, одночасно є і початковою стадією наступного обороту капіталу.

Кругообіг оборотного капіталу і створення нової вартості відбувається за схемою:

$$\Gamma - T \dots B \dots T' - \Gamma', \quad (1.1)$$

де Γ – кошти, що авансуються;

T – предмети праці (товар);

B – виробництво;

T' – готова продукція (товар);

Γ' – кошти, отримані від реалізації створеної продукції [20].

Економічним результатом авансування оборотного капіталу в активи підприємства виступає одержаний прибуток (надлишок над авансованим капіталом), який означає, що авансовані кошти відбулися як капітал (стали капіталом), бо забезпечили отримання прибутку, тобто досягли мети авансування капіталу в оборотні активи підприємств.

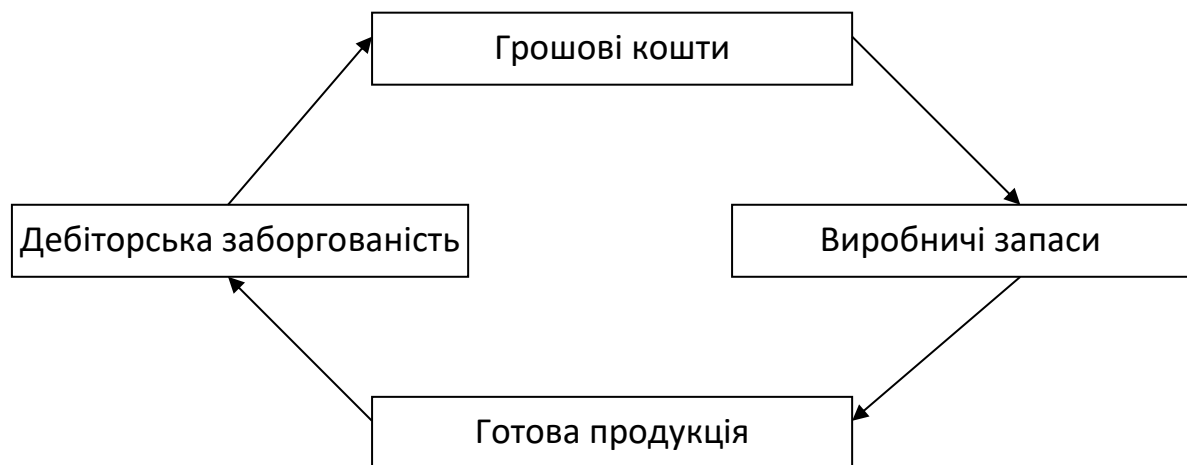

Рис. 1.2 Кругообіг оборотних коштів підприємства

Таким чином, кругообіг оборотного капіталу (рис. 1.2) здійснюється протягом одного виробничого циклу: грошові кошти авансуються у виробничі запаси, в процесі виробництва створюється нова продукція, продукція реалізується (можливо на умовах комерційного кредиту, що викликає появу дебіторської заборгованості), виручка за реалізовану продукцію надходить на розрахунковий рахунок і знову авансується у виробництво. Якщо підприємство функціонує ефективно, процес кругообігу оборотного капіталу забезпечує неперервність виробничого процесу та зростання капіталу підприємства, оскільки в цьому випадку виручка за реалізовану продукцію перевищуватиме кошти, авансовані у виробництво.

На кожній стадії кругообороту оборотний капітал виконує відповідні функції. Загалом же достатність, структура та швидкість обертання оборотного капіталу забезпечують фінансове становище підприємства.

Оборотний капітал є важливим інструментом економічного механізму функціонування підприємств і незамінним засобом підвищення ефективності торговельної діяльності.

В організації оборотних коштів слід розрізняти їх склад та структуру.

Під складом оборотних активів розуміють сукупність їх елементів (статей). Структура ж оборотних активів – це співвідношення між окремими їх елементами в їх загальному обсязі [21].

Склад і розміщення оборотного капіталу залежать від того, в якій сфері він функціонує: виробнича, торгово-посередницька, сфера послуг (у тім числі фінансова). Якщо у торгових організацій висока питома вага товарів, у промислових підприємств - сировини і матеріалів, то у фінансових корпорацій переважають грошові кошти та їх еквіваленти.

Оборотні активи виробничого підприємства включають:

- виробничі запаси;
- незавершене виробництво;
- готова продукція;
- дебіторська заборгованість;
- поточні фінансові інвестиції;

- грошові кошти.

Оборотний капітал виробничого підприємства характеризується обсягом, структурою авансування і показниками ефективності його використання. Оптимальні обсяги, структура, ліквідність та швидкість обігу оборотних активів забезпечують максимальну ефективність авансування в них капіталу.

Головною відмінністю структури оборотних коштів виробничих підприємств від структури оборотних коштів торговельних компаній є відсутність в останніх виробничих запасів, незавершеного виробництва і готової продукції. Замість цих активів у торговельних компаній присутня група активів за назвою «Товари».

Склад і структура капіталу торгівельних підприємств визначається особливостями торговельної діяльності, але сутність і роль капіталу не залежать від виду підприємства.

У фінансових організацій, таких як банки, страхові компанії, пенсійні фонди відсутні товарні активи. Товаром у даному випадку виступають кошти. Тому структура оборотних коштів, відображаючи специфіку роботи фінансових організацій, містить кошти, цінні папери різної ліквідності і кредити, і заборгованість клієнтів, як аналог дебіторської заборгованості промислових і торговельних підприємств.

Організація оборотних коштів справляє неабиякий вплив на результативність і ефективність роботи підприємства, його фінансову стійкість. Для того щоб якнайглибше розкрити основи організації оборотних коштів, доцільно їх у певний спосіб класифікувати. Зокрема, оборотні кошти підприємств можна згрупувати за трьома ознаками:

- залежно від участі їх у кругообігу коштів;
- за методами планування, принципами організації та регулювання;
- за джерелами формування.

Відповідно до першої ознаки оборотні кошти поділяються на оборотні кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди, та оборотні кошти, авансовані у фонди обігу. Такий розподіл оборотних коштів обумовлений наявністю в кругообігу коштів двох самостійних сфер – сферу виробництва і сферу обігу (рис.1.3).

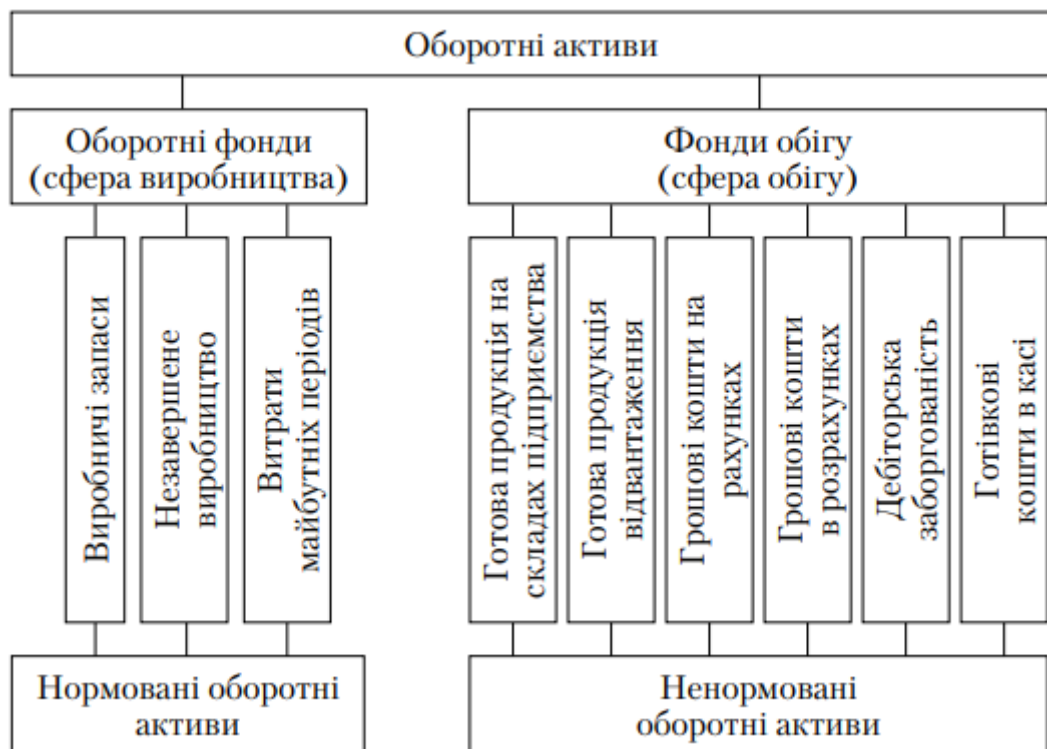

Рис. 1.3 Структура оборотних активів підприємства [22, с.176]

Незважаючи на відмінності у призначенні, оборотні фонди та фонди обігу тісно взаємопов'язані. Вони обслуговують єдиний процес відтворення на виробництві й забезпечують його неперервність. Водночас оборотні фонди та фонди обігу є складовими оборотних активів, що відображають розміщення їх за сферами відтворення у процесі руху, і водночас є самостійними економічними категоріями.

Співвідношення оборотних активів у сфері виробництва і сфері обігу залежить від особливостей організації виробництва, постачання, збуту, а також системи розрахунків.

Зростання питомої ваги оборотних коштів, розміщення у сфері виробництва, свідчить про ефективніше використання оборотного капіталу. Залежно від методів планування оборотні кошти поділяються на нормативні та ненормативні.

Необхідність розподілу оборотних коштів на нормативні та ненормативні впливає з економічної доцільності досягнення найліпших результатів за найменших витрат. Установлення нормативів за окремими статтями оборотних коштів уможливує забезпечення безперервної діяльності підприємства за умови

оптимальних виробничих запасів, розмірів незавершеного виробництва, залишків готової продукції.

До нормованих оборотних коштів належать оборотні кошти у виробничих запасах, незавершеному виробництві та витратах майбутніх періодів, у залишках готової продукції на складах підприємств. Ненормовані оборотні фонди включають фонди обігу за винятком готової продукції на складі.

За джерелами формування оборотний капітал підрозділяється на власний і позиковий (залучений). Власний оборотний капітал підприємств з розвитком підприємницької діяльності та акціонування відіграє визначальну роль, оскільки забезпечує фінансову стійкість і оперативну самостійність господарюючого суб'єкта. Власні оборотні кошти приватизованих підприємств перебувають у повному їх розпорядженні. Підприємства мають право їх продавати, передавати іншим господарюючим суб'єктам, громадянам, здавати в оренду і т.д.

Позиковий капітал, що залучається у вигляді банківських кредитів та інших форм, покриває додаткову потребу підприємства в коштах. При цьому головним критерієм умов кредитування банком служить надійність фінансового стану підприємства та оцінка його фінансової стійкості. Порядок формування джерел створення оборотних активів на підприємствах залежить від форми власності, яка лежить в основі функціонування підприємства, специфіки організаційної побудови підприємства та інших факторів.

Класифікація оборотних коштів має важливе значення, оскільки дає можливість підприємству визначити оптимальний склад і структуру, потребу та джерела формування оборотних коштів. Від цього значною мірою залежить фінансовий стан підприємства.

Система організації оборотних коштів побудована на певних принципах. По-перше, надання підприємствам самостійності щодо розпорядження, управління оборотними коштами. Це означає оперативну самостійність у використанні оборотних коштів. По-друге, визначення планової потреби та розміщення оборотних коштів за окремими елементами й підрозділами. Мається на увазі розрахунок оптимальної потреби в оборотних коштах, яка б забезпечила безперервність процесу

виробництва, виконання планових завдань за ритмічної роботи (розробка норм тривалої дії та щорічних нормативів). По-третє, коригування розрахованих і чинних нормативів з урахуванням вимог господарювання, що змінюються: обсягів виробництва, цін на сировину та матеріали; постачальників і споживачів; форм застосовуваних розрахунків. По-четверте, раціональна система фінансування оборотних коштів. Це означає формування оборотних коштів за рахунок власних ресурсів і залучених коштів у розмірах, що забезпечують нормальний фінансовий стан підприємства. По-п'яте, контроль за раціональним розміщенням і використанням оборотних коштів. Мається на увазі проведення аналізу ефективності кругообороту коштів, що використовуються, з метою прискорення їхнього обертання.

1.3. Управління оборотним капіталом підприємства

Головною метою для будь-якого підприємства є максимізація прибутку і зниження витрат на ведення бізнесу. Для досягнення цієї мети необхідно розробити чітку, ефективну та правильну політику щодо управління активами підприємства, а особливо увагу приділити управлінню оборотними активами. Ефективність і доцільність управлінських рішень відіб'ється на ефективності функціонування підприємства загалом, а саме: на ліквідності підприємства, його платоспроможності і як наслідок на фінансовій стійкості підприємства.

Незважаючи на те, що останніми роками управлінню оборотним капіталом присвячено багато праць науковців, питання управління оборотним капіталом залишається досить складним в системі управління фінансами підприємств.

Основною метою управління оборотними активами є забезпечення оптимальних обсягів всіх її складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства. Визначення такої мети пов'язано з двома основними фактами:

- швидка зміна зовнішнього середовища обумовлює прийняття рішень щодо обсягів всіх складових оборотних активів та пропорцій між ними, які повинні

забезпечувати безперервність діяльності підприємства та забезпечувати достатній рівень його ліквідності, платоспроможності;

- управління оборотними активами має спрямовуватися на забезпечення потенційної можливості отримання підприємством грошових надходжень від використання кожної їх складової. Так, грошових коштів у підприємства повинно бути стільки, скільки потрібно для забезпечення поточних зобов'язань. Їх надлишок доцільно не «заморожувати», а вкладати в інші ліквідні активи, відповідно до пріоритетних напрямів діяльності підприємства.

Щоб забезпечити оптимальні обсяги всіх складових, управління оборотними активами має вирішувати такі завдання:

- формування достатнього обсягу оборотних активів;
- оптимізація обсягів всіх складових оборотних активів;
- ефективне використання всіх складових оборотних активів;
- контроль за обсягами оборотних активів та поточних зобов'язань;
- аналіз впливу обсягів оборотних активів на фінансовий стан підприємства.

Управління обіговим капіталом є складовою загальної системи управління підприємством. Водночас управління обіговим капіталом має свої специфічні принципи: однорідності прийняття управлінських рішень; достовірності; забезпечення взаємозв'язку з метою і завданнями фінансового управління; забезпечення ефективності обігового капіталу; оптимізації структури обігового капіталу.

Застосовуючи ці принципи, підприємства мають нагоду удосконалити систему управління обіговим капіталом підприємства, враховуючи взаємодію всіх організаційних структур і підрозділів підприємства [23, с. 11].

Управління оборотним капіталом полягає в пошуку ефективних форм його фінансування, оптимізації обсягу, удосконаленні структури, забезпеченні прийняттого рівня ліквідності та підвищенні ефективності використання [24, с.77; 25, с.104].

Управління оборотними активами – це складний процес. Формування достатнього обсягу оборотного капіталу, що використовується в операційному

процесі, ефективної структури оборотних активів, прискорення обороту оборотних активів і забезпечення постійної ліквідності та платоспроможності підприємства передбачає необхідність формування системи управління оборотними активами.

Управління оборотним капіталом – це система, яка включає декілька підсистем, а саме: управління на кожній стадії кругообігу (в процесі формування запасів, виробництва, реалізації), управління складовими елементами оборотного капіталу (виробничі запаси, дебіторська заборгованість, готова продукція, грошові кошти), кожна з яких, маючи свою специфіку і інструментарій, поєднана з іншими взаємним впливом на кінцевий результат обороту, що відображено на рисунку 1.4 [18, с.8].

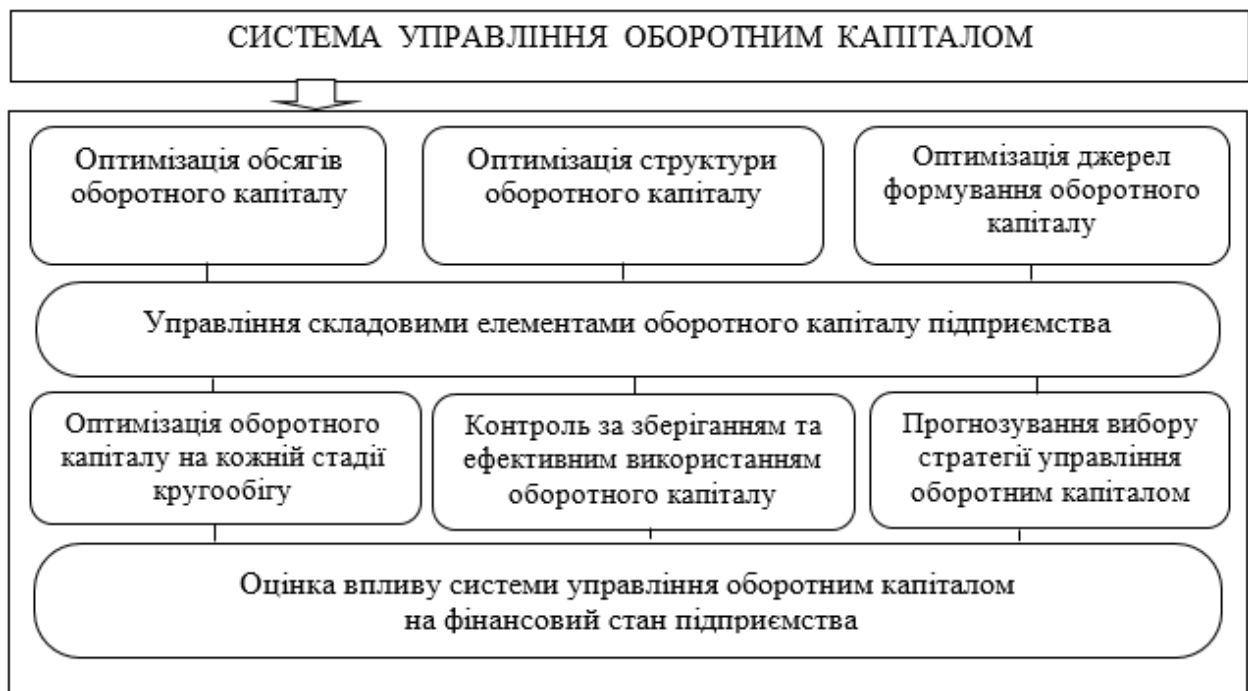

Рис. 1.4 Система управління оборотним капіталом підприємства[18, с.8]

Система управління оборотними активами представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їх фінансування.

На процес управління оборотними активами значною мірою впливають фактори, які необхідно враховувати. Взаємозв'язок між виділеними факторами та їх вплив на процес управління оборотними активами представлено на рисунку 1.5.

Зовнішні фактори впливають на процес управління оборотними активами підприємства безпосередньо, а внутрішні – опосередковано.

Першочерговими проблемами в управлінні оборотними активами є: управління запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, визначення джерел фінансування.

Для здійснення управління оборотними активами відбувається реалізація комплексу заходів, що представлено в декілька етапів.

Рис. 1.5 Фактори впливу на управління оборотними активами

На першому етапі проводиться аналіз оборотних активів підприємства в попередньому періоді: аналіз динаміки загального обсягу та складу оборотних активів підприємства в розрізі основних їх видів (запасів сировини, матеріалів і напівфабрикатів; запасів готової продукції; дебіторської заборгованості; залишків грошових активів); аналіз оборотності окремих видів оборотних активів у загальній

їх сумі з використанням коефіцієнта оборотності та періоду обороту оборотних активів; аналіз рентабельності оборотних активів (досліджуються фактори, що її формують); аналіз основних джерел фінансування оборотних активів (розглядається динаміка їх суми та питомої ваги в загальному обсязі фінансових засобів, інвестованих у ці активи; визначається рівень фінансового ризику, що генерується сформованою структурою джерел фінансування оборотних активів). Результати аналізу дозволяють визначити загальний рівень ефективності управління оборотними активами на підприємстві та виявити основні напрями його підвищення в майбутньому періоді.

На другому етапі аналіз відображає загальну ідеологію фінансового управління підприємством із позицій прийнятного співвідношення рівня прибутковості та ризику фінансової діяльності. Оборотні активи визначають вибір визначеного типу політики їх формування. З наукової точки зору виділяються три принципові підходи щодо формування оборотних активів підприємства – консервативний, помірний і агресивний. Консервативний підхід передбачає мінімізацію операційних і фінансових ризиків, але негативно впливає на ефективність використання оборотних активів – їх оборотність і рівень рентабельності. Помірний підхід забезпечує оптимальне співвідношення між рівнем ризику та рівнем ефективності використання фінансових ресурсів. Агресивний підхід полягає в мінімізації усіх форм страхових резервів за окремими видами оборотних активів. Обираючи той чи інший тип політики, необхідно знайти бажане співвідношення між рівнем рентабельності і використання власного капіталу та рівнем ризику зниження фінансової стійкості підприємства, яка оцінюється величиною його чистого оборотного капіталу.

Наступним етапом є оптимізація обсягу оборотних активів – визначається система заходів щодо реалізації резервів, спрямованих на скорочення тривалості операційного, а в його рамках – виробничого та фінансового циклів підприємства, не призводячи до зниження обсягів виробництва та реалізації продукції. Така оптимізація виходить з вибраного підходу щодо формування оборотних активів,

забезпечуючи оптимальний обсяг і рівень окремих видів цих активів, і як результат визначення загального обсягу оборотних активів підприємства на наступний період.

На четвертому етапі обирається адекватна пропорція між постійними та змінними активами. У цьому етапі необхідно визначити сезонну потребу в оборотних активах (для підприємств, діяльність яких залежить від сезонних змін). Сезонна потреба визначається як різниця між найбільшою та найменшою потребою в активах протягом року, або операційного циклу.

П'ятим етапом є забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів. Одна з пріоритетних цілей при прийнятті управлінських рішень щодо оборотних активів є питання забезпечення відповідного рівня платоспроможності підприємства по поточним зобов'язанням.

Наступний етап забезпечує підвищення рентабельності оборотних активів. Суть даного етапу в тому, що вивільнені з обороту кошти повинні бути вкладені знову, щоб в майбутньому вони принесли прибуток. Тобто, необхідність ефективно використовувати тимчасово вивільненні оборотні активи для складання портфелю тимчасових інвестицій.

На сьомому етапі забезпечується мінімізація втрат оборотних активів у процесі їх використання. Усі види оборотних активів певною мірою схильні до ризику втрат. Тому управління оборотними активами спрямоване на зменшення втрат підприємства від інфляційних змін, зміни кон'юнктури ринку тощо.

Восьмий етап полягає в формуванні принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів. Визначення складу оборотних активів, для яких фінансування повинно проводитися регулярно, у зазначені строки та в зазначеній кількості. Виходячи із загальних принципів фінансування активів, що визначають формування структури та вартості капіталу, конкретизуються принципи фінансування окремих видів і складових частин оборотних активів.

Останнім етапом є оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів. Визначення найоптимальнішого шляху, за яким буде проводитися фінансування оборотних активів підприємства. На основі раніше визначених принципів фінансування у процесі розробки системи управління оборотними

активами формуються підходи до вибору конкретної структури джерел фінансування, їх приросту з урахуванням тривалості окремих стадій фінансового циклу й оцінки вартості залучення окремих видів капіталу.

Успішна реалізація зазначених етапів управління оборотними активами, в першу чергу, залежить від забезпечення підприємства та його структурних підрозділів відповідною інформацією. Порядок забезпечення процесу управління необхідною інформацією має базуватися на вимогах зовнішнього законодавства (на рівні держави) і на вимогах внутрішніх положень та інструкцій (на рівні підприємств).

1.4. Законодавча база, що регулює фінансову діяльність та оборотний капітал підприємства

Фінансова діяльність підприємства базується на підприємницькій діяльності та опосередковує її. Підприємства, незалежно від організаційно-правової форми своєї діяльності та форми власності, функціонують як юридичні особи — суб'єкти цивільно-правових відносин, у тому числі фінансових.

Згідно з Цивільним кодексом (ЦК) України юридичними особами визнаються організації, які володіють відокремленим майном і можуть від свого імені набувати майнових прав та особистих немайнових прав і нести обов'язки, бути позивачами й відповідачами в суді та господарському суді. У чинному законодавстві закріплені положення, що фіксують наявність у підприємств певних організаційно-правових атрибутів, які їм властиві як господарюючим суб'єктам — юридичним особам: самостійний баланс, що визначає джерела і розміщення фінансових ресурсів підприємства, поточний та інші рахунки в банківських установах, печатка зі своїм найменуванням. Як бачимо, всі вони найтіснішим чином пов'язані саме з фінансовою діяльністю підприємств[26, с.22].

Правове забезпечення та юридична відповідальність передбачає додержання підприємством положень чинного законодавства та виконання його основних

положень. Це стосується виконання умов договірної дисципліни, якості реалізованих товарів, сплати податків, виконання кредитних угод, розрахунків з бюджетом та власними працівниками та ін.

Законодавча база фінансової діяльності підприємства:

- Конституція України (основний закон) є важливим джерелом фінансового права, регулює бюджетні права органів державної влади, управління, права, пов'язані із забезпеченням фінансової політики держави;

- Закони України:

- 1) «Про господарські товариства»;
- 2) «Про інвестиційну діяльність»;
- 3) «Про заставу»;
- 4) «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»;
- 5) «Про приватизацію державного майна»;
- 6) «Про оплату праці»;
- 7) «Про фінансовий лізинг»;
- 8) «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування»;
- 9) «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- 10) «Про банки і банківську діяльність»;
- 11) «Про інноваційну діяльність»;
- 12) «Про цінні папери та фондовий ринок»;
- 13) «Про акціонерні товариства»;
- 14) «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та ін.;

- Господарський кодекс України;

- Податковий кодекс України;

- Бюджетний кодекс України;

- Митний кодекс України;

- Цивільний кодекс України;

- Кодекс України про адміністративні порушення;

- Кримінальний кодекс України.

Податкове законодавство України складається з Конституції України, Податкового кодексу, Митного кодексу України та інших законів з питань митної справи у частині регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку оподаткуванням ввізним або вивізним митом, операцій з переміщення товарів через митний кордон, чинних міжнародних договорів у частині оподаткування, нормативно-правових актів, прийнятих на підставі виконання Податкового кодексу, органів місцевого самоврядування з питань місцевих податків і зборів, прийнятих за правилами, установленими Податковим кодексом України[27, с.17].

Сфера фінансових відносин є зоною підвищеної криміногенності. Протиправні дії посадових осіб, що є адміністративними правопорушеннями і злочинами у цій сфері, знаходять відповідні відображення у Кодексі України про адміністративні правопорушення (КпАП) та у Кримінальному кодексі (КК) України. У першому передбачена адміністративна відповідальність, наприклад за незаконні операції з валютою і платіжними документами, приховування від обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат, збитків, ведення бухгалтерського обліку з порушеннями встановленого порядку, внесення неправдивих даних до бухгалтерської або статистичної звітності тощо.

У КК України передбачена кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, за шахрайство з фінансовими ресурсами, за порушення порядку випуску цінних паперів, зговір про фіксування цін, приховування банкрутства, фіктивне банкрутство тощо. Боротьба з адміністративними правопорушеннями і кримінальними злочинами у сфері фінансової діяльності підприємств — важлива функція державних фінансових і податкових органів та органів внутрішніх справ[27, с.18].

Нормативне забезпечення фінансової діяльності підприємства визначається характером його правового забезпечення і передбачає його певну конкретизацію в умовах практичної діяльності. Зокрема, це розробка і додержання стандартів, нормативів обігових коштів, заробітної плати, виробничих витрат, застосування стандартів бухгалтерського обліку та ін.

Базовим документом, що визначає порядок забезпечення та регламентує формування обліково-аналітичного процесу на підприємстві, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [28], тому необхідно наголосити на його пріоритетності у дослідженні нормативно-правової бази обліку оборотних активів.

Забезпечення обліково-аналітичного процесу в Україні здійснює комплекс відповідних нормативно-правових документів:

- Конституція України, Кодекси законів і Закони України;
- укази й розпорядження Президента України, постанови Кабінету Міністрів України;
- положення (стандарт) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові документи щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які затверджуються Міністерством фінансів України;
- нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації Міністерства фінансів та інших органів, що розробляються і затверджуються на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
- рішення (накази, розпорядження) щодо організації і ведення бухгалтерського обліку безпосередньо на рівні підприємства.

Основою нормативно-правової бази, яка здійснює регламентування порядку організації обліково-аналітичного процесу оборотних активів є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та відповідний комплекс Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО).

Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності. Це Положення (стандарт) застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями бухгалтерського обліку.

П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності.

П(С)БО 30 «Біологічні активи» визначає методичні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Норми цього Положення (стандарту) варто застосовувати до фінансової звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (далі – підприємства) усіх форм власності (крім бюджетних установ) і консолідованої фінансової звітності.

П(С)БО 9 «Запаси» визначає методичні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі – підприємства) незалежно від форм власності (крім бюджетних установ).

Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, від 18.03.2014 встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб.

Забезпечення коректного обліково-аналітичного процесу оборотних активів підприємства повинно базуватись виключно на діючій нормативно-правовій базі, визначеній законодавством України та враховувати внутрішню нормативну документацію підприємства, яка б надавала можливість повною мірою відображати специфіку його функціонування.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ТА ОЦІНКА ЙОГО ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ СВК «НОВОМИХАЙЛІВСЬКИЙ»

2.1. Загальна фінансово-господарська характеристика СВК «Новомихайлівський»

Сільськогосподарський виробничий кооператив «Новомихайлівський» є юридичною особою відповідно до чинного законодавства України та створений в процесі реорганізації Колективного сільськогосподарського підприємства (КСП) імені Леніна і є правонаступником всіх його прав та обов'язків.

Основним правовим документом, що регулює діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу, є його статут. В ньому зазначено найменування кооперативу та місце його знаходження; предмет діяльності; порядок вступу до кооперативу та виходу з нього; права і обов'язки членів кооперативу; структура організації; органи самоврядування, порядок їх формування і компетенції; порядок формування пайового капіталу кооперативу та розподілу доходів; компетенції загальних зборів, голови і правління кооперативу, спостережної ради, виконавчої дирекції та ревізійної комісії; умови реорганізації та припинення діяльності кооперативу.

СВК «Новомихайлівський» утворений та діє на основі Статуту, Установчого Договору, Конституції України, Цивільного кодексу України, Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та інших нормативних актів України.

Кооператив має свою власну назву, самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в банківських закладах України, а при необхідності – за кордоном, круглу печатку та кутовий штамп зі своїм повним найменуванням, емблему і підтвердження свого статусу сільськогосподарського виробничого кооперативу.

Це підприємство створене для спільного виробництва сільськогосподарської продукції, а також продукції рибного і лісового господарства. Метою діяльності кооперативу є отримання прибутку.

Основним видом діяльності кооперативу є виробництво сільськогосподарської продукції, її переробка та реалізація виробленої продукції, надання всіх послуг та виконання всіх видів діяльності безпосередньо пов'язаних з переліком предмету діяльності кооперативу.

Предметом діяльності кооперативу є:

- вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур, насіння олійних культур;
- післяурожайна діяльність;
- розведення овець і кіз;
- розведення великої рогатої худоби молочних порід;
- оброблення насіння для відтворення;
- допоміжна діяльність у рослинництві;
- прісноводне рибництво (акватура);
- оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням, кормами для тварин та інше.

Кооператив також може, додатково до свого основного виду діяльності і виключно в межах потреб цієї діяльності, займатися постачанням матеріально-технічних засобів виробництва, для населення та інших сільгоспвиробників, здійснювати іншу незаборонену чинним законодавством України діяльність.

СВК «Новомихайлівський» не обмежений в здійсненні своєї діяльності у виборі методів та способів отримання прибутку, обробітку землі, застосування наукових та інших методів і методик.

Пойовий фонд складається з пайових внесків, сплачених членами та асоційованими членами кооперативу. Його розмір складає 66 198 гривень.

Згідно із Законом «Про сільськогосподарську кооперацію» вищим органом управління кооперативу є загальні збори. До їх компетенції належить прийняття будь-яких рішень стосовно статутної діяльності кооперативу, внесення змін і доповнень до

статуту, прийняття нормативних документів кооперативу. Загальні збори також обирають інші органи управління кооперативом, вирішують питання щодо структури кооперативу, приймають рішення про реорганізацію або ліквідацію кооперативу. Саме загальні збори формують та спрямовують внутрішню і зовнішню політику кооперативу.

До колегіальних органів управління крім загальних зборів відноситься правління кооперативу. Очолює правління голова кооперативу – Удовенко Петро Петрович.

У процесі діяльності кооперативу створюється дохід, який формується з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці найманих працівників. Дохід є джерелом погашення кредитів, покриття збитків, кооперативних виплат, проведення відрахувань у фонди кооперативу. Порядок його використання встановлений Статутом.

Оподаткування кооперативу проводиться за порядком, який встановлюється законодавством для сільськогосподарських підприємств.

СВК «Новомихайлівський» орендує землі на території Новомихайлівської сільської ради:

- рілля загальною площею 3839,4690 га;
 - пасовище (землі спільно-часткової власності), загальною площею 56,94 га.
- Всього у власності та користуванні 3908,95 га сільськогосподарських угідь.

Кооператив здійснює бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, веде статистичну звітність відповідно до чинного законодавства України.

Баланс і звіт про фінансові результати в системі інформаційної бази фінансового аналізу посідає центральне місце і є найважливішим джерелом даних про фінансовий стан підприємства на визначену дату (додаток А та Б).

Фінансовий рік кооперативу триває 12 місяців, починається 1 січня і закінчується 31 грудня. При завершенні фінансового року правління (голова) закриває річну бухгалтерську звітність не пізніше ніж через 2 місяці.

Фінансову роботу на підприємстві виконують працівники бухгалтерії. Відповідальність за організацію фінансової роботи на підприємстві несе головний бухгалтер.

Розпорядником фінансових ресурсів, коштів, товарно-матеріальних цінностей, що належать підприємству, є його керівник, який має право першого підпису на всіх грошових та розрахунково-платіжних документах.

Фінансова діяльність СВК «Новомихайлівський» спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Для загального уявлення про діяльність підприємства у таблиці 2.1 наведені основні показники фінансово-господарської діяльності СВК «Новомихайлівський».

Таблиця 2.1

**Основні показники фінансово-господарської діяльності
СВК «Новомихайлівський» за 2012-2016 рр., тис.грн.**

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реалізації продукції	11887	12745	16053	24730	44206	32319
Собівартість реалізованої продукції	11186	12609	13855	12944	25183	13997
Валовий прибуток підприємства	701	136	2198	11786	19023	18322
Чистий прибуток підприємства	204	1192	3273	12647	18425	18221

1	2	3	4	5	6	7
Вартість необоротних активів	7107	9308	11444	16785	29570	22463
Вартість оборотних активів	6906	5959	7483	14537	21163	14257
Власний капітал	13920	15062	18335	30982	49012	35092
Поточні зобов'язання	93	205	592	340	1721	1628
Валюта балансу	14013	15267	18927	31322	50733	36720

Проаналізувавши дані, що наведені в таблиці 2.1, можна зробити певні висновки. За допомогою запропонованих фінансово-господарських показників можна побачити, що ефективність діяльності підприємства є досить високою, про що свідчить отримання позитивного фінансового результату протягом аналізованого періоду. У динаміці чистого прибутку спостерігається тенденція до збільшення його суми у порівнянні з базовим періодом на 18221 тис. грн. Аналогічні позитивні тенденції спостерігаються за всіма іншими показниками. Так, обсяг доходу також підвищився, що свідчить про зростання обсягу виробництва та реалізації продукції. Відповідно за аналізований період чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 32319 тис. грн. У зв'язку з цим, зросла і собівартість готової продукції на 13997 тис.грн.

Динаміка зміни активів підприємства також є аналогічною. Сума оборотних та необоротних активів рівномірно зростає протягом аналізованого періоду. Вартість власного капіталу також зростає протягом аналізованих 2012 – 2016 років. В абсолютному значенні таке збільшення становило 35092 тис. грн. Таке зростання цього показника пояснюється постійним зростанням обсягу нерозподіленого

прибутку. Постійним зростанням також характеризується обсяг поточних зобов'язань СВК «Новомихайлівський». Протягом аналізованих 2012 – 2016 років цей показник змінився на 1628 тис. грн., що пов'язано зі значним зростанням статті інші поточні зобов'язання у 2016 році. Більш детальний аналіз майна підприємства та його джерел фінансування буде здійснено у таблиці 2.4.

Таким чином, діяльність підприємства в цілому є досить ефективною, а організація фінансової роботи знаходиться на задовільному рівні, що призвело до формування високих результатів діяльності підприємства у звітному періоді.

Для того, щоб мати більш широке уявлення про фінансовий стан підприємства, необхідно проаналізувати його показники забезпеченості фінансовими ресурсами.

Фінансові ресурси підприємств - це сукупність власного, позикового та залученого грошового капіталу, який використовується для формування активів підприємства та здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання відповідного доходу, прибутку.

Власний капітал - це власні джерела фінансування підприємства, які утворюються двома шляхами: внесення власниками підприємства грошей та інших активів, накопичення суми прибутку, що залишається на підприємстві.

До складу власного капіталу включають:

- статутний капітал - це зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства;
- пайовий капітал - це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його господарсько-фінансової діяльності;
- додатково вкладений капітал в акціонерних товариствах - це сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість (емісійний дохід);
- інший додатковий капітал - це оцінка необоротних активів, вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб, та інші види додаткового капіталу;

- резервний капітал - резерви на непередбачені витрати, сформовані відповідно до законодавства або установчих документів за рахунок прибутку підприємства;

- нерозподілений прибуток (непокритий збиток) - прибуток, який реінвестований у господарську діяльність підприємства. Непокритий збиток вираховується при визначенні і підсумку власного капіталу;

- неоплачений капітал - заборгованість власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Його сума вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.

Крім того, до власного капіталу, за рахунок якого формуються активи підприємства, відносять також і прирівняні джерела їх формування - забезпечення наступних витрат і платежів.

До позикових фінансових ресурсів включають: довгострокові і короткострокові кредити банків, довгострокові фінансові забезпечення та інші довгострокові зобов'язання (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки, відстрочені податкові зобов'язання по сплаті податку на прибуток.

До складу залучених фінансових ресурсів відносять всі види кредиторської заборгованості з поточних зобов'язань підприємства юридичним і фізичним особам: поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; векселі видані; кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів; з бюджетом по сплаті податків, з позабюджетними фондами, з органами страхування, з оплати праці, з учасниками по виплаті дивідендів; інші поточні зобов'язання.

Усі види фінансових ресурсів відображені у відповідних розділах пасиву балансу підприємства.

Дані щодо структури фінансових ресурсів СВК «Новомихайлівський» за 2012-2016 роки відображено у таблиці 2.2.

**Показники забезпеченості фінансовими ресурсами
СВК «Новомихайлівський» за 2012-2016 рр., тис. грн.**

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
Власні	13920	15062	18335	30982	49012	35092
Залучені	93	205	592	340	1721	1628
Позикові	-	-	-	-	-	-
Всього	14013	15267	18927	31322	50733	36720

Можна зробити висновок, що у 2016 році відносно 2012 року фінансові ресурси збільшилися на 36720 тис. грн. Це відбулося головним чином за рахунок збільшення власних фінансових ресурсів на 35092 тис. грн. Залученими фінансовими ресурсами в даному випадку є аванси, які вважаються поточними зобов'язаннями і являються важливим джерелом фінансування. СВК «Новомихайлівський» виробляє продукцію на замовлення або дорогу продукцію, тому може вимагати авансу до початку виробництва або відвантаження. Позикові фінансові ресурси підприємством не використовуються, що говорить про абсолютне самофінансування СВК "Новомихайлівський".

Розглянемо динаміку дохідності підприємства за 2012-2016 роки (табл. 2.3).

З даних розрахунків ми можемо зробити висновок, що сума сукупного доходу на 1 грн. вартості активів у 2016 році в порівнянні з 2012 роком збільшилася на 0,348 грн. З кожним роком ми можемо спостерігати поступове збільшення як вартості активів підприємства, які збільшилися на 36720 тис. грн, так і сукупного доходу, який збільшився на 18221 тис. грн., що і стало причиною збільшення суми сукупного доходу на 1 грн. вартості активів. У СВК «Новомихайлівський» збільшилася дохідність, а саме збільшення доходів над витратами. Отже, можемо сказати, що дане підприємство має тенденцію до збільшення дохідності свого капіталу.

Таблиця 2.3

Динаміка дохідності СВК «Новомихайлівський» за 2012-2016 рр., тис. грн.

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
Вартість активів підприємства	14013	15267	18927	31322	50733	36720
Сукупний дохід	204	1192	3273	12647	18425	18221
Сума сукупного доходу на 1 грн. вартості активів	0,015	0,078	0,173	0,404	0,363	0,348

Аналіз структури і динаміки доходів СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 роки (табл. 2.4) свідчить, що найбільшу питому вагу має чистий дохід від реалізації продукції. В 2016 році абсолютна сума чистого доходу від реалізації продукції збільшилась на 32319 тис. грн. порівняно з 2012 роком, або на 271,89%.

При цьому за весь аналізований період сума чистого доходу від реалізації продукції зростає, що свідчить про кількісне розширення діяльності підприємства і створює фундамент для нарощування обсягів діяльності в майбутніх періодах.

Прибуток формується як різниця між отриманими доходами та понесеними видатками.

Склад та структуру витрат і відрахувань показано в таблиці 2.5.

На витратних статтях звітності відображаються:

- на статті «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» – виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), або собівартість реалізованої продукції;

- на статті «Інші операційні витрати» – собівартість реалізованих виробничих запасів, безнадійні борги і збитки від знецінення запасів; збитки від операційних курсових різниць.

Склад і структура доходів СВК «Новомихайлівський» у 2012 – 2016 рр.

Показник	2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		Відхилення 2016 р. до 2012 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне, +/-	Відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції	11887	89,9	12745	88,3	16053	90,7	24730	94,6	44206	99,2	32319	271,89
Інші операційні доходи	1339	10,1	1692	11,7	1641	9,3	1417	5,4	355	0,8	-984	-73,49
Інші фінансові доходи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші доходи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього доходів	13226	100	14437	100	17694	100	26147	100	44561	100	31335	236,92

Таблиця 2.5

Склад та структура витрат та відрахувань СВК «Новомихайлівський» у 2012 – 2016 рр.

Показник	2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		Відхилення 2016 р. до 2012 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне, +/-	Відносне, %
Собівартість реалізованої продукції	11186	96,4	12609	96,6	13855	96,1	12944	95,9	25183	96,4	13997	125,1
Адміністративні витрати	363	3,1	374	2,9	427	3	470	3,5	558	2,1	195	53,7
Витрати на збут	57	0,5	67	0,5	76	0,5	-	-	-	-	-57	-100
Інші операційні витрати	-	-	-	-	58	0,4	86	0,6	395	1,5	395	100
Витрати з податку на прибуток	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього витрат і відрахувань	11606	100	13050	100	14416	100	13500	100	26136	100	14530	125,2

Як бачимо, з – поміж витрат найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції – 96,4% в 2012 році, 96,6% у 2013 році, 96,1% у 2014 році, 95,9% у 2015 році, 96,4% у 2016 році. В 2016 році абсолютна сума собівартості реалізованої продукції збільшилась на 13997 тис. грн. порівняно з 2012 роком, або на 125,13%. Не значну частку становлять адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати – менше 4% загалом.

Протягом аналізованих 2012 – 2016 років всі витрати збільшилися на 125,19%, що в абсолютному значенні становить 14530 тис. грн, через розширення діяльності підприємства.

Аналіз динаміки прибутку СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 роки показано в таблиці 2.6

Таблиця 2.6

Динаміка прибутку СВК «Новомихайлівський» у 2012 – 2016 рр.

Показник	Станом на 31 грудня року, тис. грн.					Відхилення 2016 р. до 2012 р.	
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Абсолютне, +/-	Відносне, %
Валовий прибуток	701	136	2198	11786	19023	18322	2613,7
Прибуток від операційної діяльності	1620	1387	3278	12647	18425	16805	1137,3
Прибуток до оподаткування	204	1192	3273	12647	18425	18221	1528,6
Податок на прибуток	-	-	-	-	-	-	-
Чистий прибуток	204	1192	3273	12647	18425	18221	1528,6

Проаналізувавши прибуток підприємства за 2012 – 2016 роки (таблиця 2.6), можемо визначити наступні тенденції: збільшення суми валового прибутку підприємства на 2613,7%, що в абсолютному значенні становить 18322 тис. грн.; збільшення суми прибутку від операційної діяльності підприємства на 1137,3%, або на 16805 тис. грн.. Що потягнуло за собою збільшення чистого прибутку (на 1528,6%, або на 18221 тис. грн.)

Аналіз динаміки прибутку дає підставу стверджувати, що валовий прибуток має тенденцію до збільшення. Це говорить про задовільну структуру собівартості продукції.

Для того, щоб мати більш чітке уявлення про фінансово-господарську діяльність досліджуваного підприємства проведемо детальний аналіз майна та джерел фінансування в динаміці за останні п'ять років на підставі звітності за формою 1 „Баланс” за 2012 – 2016 роки (дод. А). Результати наведено в таблиці 2.7.

На кінець 2012 року спостерігається збільшення майна на 232 тис. грн., що було спричинено зростанням необоротних активів – на 733 тис. грн. Разом з тим спостерігається зменшення оборотних активів на 501 тис. грн., а саме значного зменшення запасів на 408 тис. грн. та іншої поточної дебіторської заборгованості – на 157 тис. грн. Останнє вказує на покращення розрахунково-платіжної дисципліни дебіторів за останній період. Поточні біологічні активи також зменшились на 4 тис. грн. Треба також зазначити збільшення грошових коштів (на 68 тис.грн.), що говорить про покращення ліквідності підприємства.

Впродовж 2013 року спостерігається схожа ситуація - збільшення майна підприємства ще на 1254 тис. грн., що відбулося головним чином через збільшення необоротних активів на 2201 тис. грн. Вартість оборотних активів знову зменшується (на 947 тис. грн.), а саме: запасів - на 201 тис. грн. та іншої поточної дебіторської заборгованості - на 87 тис. грн. Поточні біологічні активи також збільшились на 12 тис. грн. Ліквідність підприємства значно погіршується через зменшення грошових коштів та їх еквівалентів (на 672 тис. грн.).

**Аналіз динаміки майна та джерел його формування на СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр., тис.грн**

Показник	Початок 2012 року	Кінець 2012 року	Кінець 2013 року	Кінець 2014 року	Кінець 2015 року	Кінець 2016 року	Відхилення, +/-				
							2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Необоротні активи	6374	7107	9308	11444	16785	29570	733	2201	2136	5341	12785
Оборотні активи:	7407	6906	5959	7483	14537	21163	-501	-947	1524	7054	6626
Запаси	6251	5843	5642	6780	13218	13928	-408	-201	1138	6438	710
Поточні біологічні активи	39	35	47	69	58	66	-4	12	22	-11	8
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	-	-	-	-	-	6711	-	-	-	-	6711
Інша поточна дебіторська заборгованість	261	104	17	422	677	-	-157	-87	405	255	-677

Продовж. табл. 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Гроші та їх еквіваленти	856	924	252	212	584	458	68	-672	-40	372	-126
РАЗОМ	13781	14013	15267	18927	31322	50733	232	1254	3660	12395	19411
Власний капітал та прирівняний до нього	13722	13920	15062	18335	30982	49012	198	1142	3273	12647	18030
Позиковий капітал	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість	59	93	64	254	212	70	34	-29	190	-42	-142
Інші поточні зобов'язання	-	-	141	338	128	1651	-	-	197	-210	1523
РАЗОМ	13781	14013	15267	18927	31322	50733	232	1254	3660	12395	19411

Збільшення необоротних активів за 2012 - 2013 роки, що було спричинено зростанням основних засобів, свідчить про плани підприємства розширювати діяльність у майбутньому і пояснювалося закупівлею нового обладнання. З впевненістю про це можна стверджувати розглянувши показники 2014 року – збільшення майна на 3660 тис. грн. Зростають як необоротні активи (на 2136 тис. грн), так і оборотні (1524 тис. грн.). Очевидно, що досліджуване підприємство розширює виробництво і для цього закуповує додаткове обладнання, адже разом зі збільшенням необоротних активів спостерігається паралельне збільшення запасів (на 1138 тис. грн.), що також вказує на збільшення обсягів виробництва.

Інша поточна дебіторська заборгованість значно збільшується - на 405 тис. грн., що не є позитивним для підприємства і вказує на погіршення розрахунково-платіжної дисципліни дебіторів за цей період. Негативно вплинуло на підприємство і зменшення грошей та їх еквівалентів (на 40 тис. грн.). Це дещо погіршує його ліквідність.

Схожа ситуація спостерігається і у 2015 році – майно підприємства збільшилося на 12395 тис. грн. Зміна пояснювалася одночасним збільшенням необоротних та оборотних активів (на 5341 тис. грн. та 7054 тис. грн. відповідно). Збільшення останніх було спричинено значним збільшенням запасів (на 6438 тис. грн.) та іншої поточної дебіторської заборгованості (на 255 тис. грн.). Поточні біологічні активи зменшились на 11 тис. грн. Платоспроможність на підприємстві покращується, про що свідчить зростання грошових коштів та їх еквівалентів (на 372 тис. грн).

Впродовж 2012 – 2015 років підприємство не мало дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги, що є позитивним для підприємства, оскільки його покупці та боржники вчасно розраховуються за своїми зобов'язаннями, і на підприємстві з'являються вільні кошти, які можуть бути вкладені на необхідні заходи.

У 2016 році майно збільшується на 19411 тис. грн. В більшій мірі на це вплинуло значне зростання необоротних активів (на 12785 тис. грн). Оборотні активи також збільшилися на 6626 тис. грн., а саме: запаси – на 710 тис. грн., поточні біологічні активи – на 8 тис. грн. З'являється дебіторська заборгованість за

продукцію, товари, роботи та послуги у розмірі 6711 тис. грн, що є негативним явищем для підприємства, оскільки його покупці та боржники не розраховуються вчасно за своїми зобов'язаннями, як наслідок, кошти відволікаються з обороту. Інша поточна дебіторська заборгованість зменшується на 677 тис. грн. Платоспроможність на підприємстві впродовж 2016 року дещо погіршується, через зменшення грошових коштів та їх еквівалентів (на 126 тис. грн).

Власний капітал впродовж всього аналізованого періоду має тенденцію росту. Впродовж всього періоду власний капітал значно перевищує залучений, що є позитивним для підприємства, оскільки свідчить про його фінансову стійкість, тобто платоспроможність в довгостроковому плані. Підприємство взагалі не має довгострокових зобов'язань, що свідчить про абсолютне самофінансування. На кінець 2016 року зростає сума поточних зобов'язань, здебільшого через збільшення інших поточних зобов'язань, що не є критично. Цей рахунок включає поправки до рахунків активів у вигляді відстроченого або незаробленого доходу, невиконаної підписки або різного роду авансів. СВК «Новомихайлівський» виробляє продукцію на замовлення або дорогу продукцію, тому може вимагати авансу до початку виробництва або відвантаження. Такі аванси, які вважаються поточними зобов'язаннями, являються важливим джерелом фінансування.

2.2. Аналіз фінансового стану СВК «Новомихайлівський»

Аналіз фінансового стану – комплекс дій щодо вивчення й аналізу результатів фінансово – господарської діяльності організацій, підприємств, фірм з метою визначення ступеня ефективності використання основних фондів і оборотних коштів для реалізації програм (статутних завдань) організацій, установ, виявлення можливих недоліків, порушень, невикористаних резервів підвищення результативності діяльності.

Основним змістом внутрішнього (традиційного) аналізу фінансового стану підприємства є:

- оцінка ділової активності підприємства;
- аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства;
- аналіз фінансової стійкості підприємства;
- аналіз рентабельності.

Важливим є визначення результатів діяльності підприємства шляхом застосування показників, що характеризують ефективність використання виробничих і фінансових ресурсів, тобто першим етапом оцінки фінансового стану є аналіз показників ділової активності. Розрахувавши їх, ми зможемо оцінити якість дебіторської та кредиторської заборгованості.

Для показників ділової активності не існує нормативних значень. У зв'язку з цим головним критерієм для оцінювання є аналіз тенденцій показників (зростання чи падіння).

Проаналізувавши дані, наведені в таблиці 2.8, можна зробити висновки про ділову активність СВК «Новомихайлівський».

З точки зору оборотності активної частини балансу, підприємство ефективно веде господарську діяльність. Оборотність активів вказує на ефективність використання усіх активів підприємства. Значення показника означає суму чистого доходу, що генерує кожна гривня вкладених у підприємство коштів. Однозначно позитивною тенденцією є збільшення значення коефіцієнту у динаміці. Коефіцієнт оборотності активів протягом аналізованого періоду збільшився на 0,21 – це свідчить про ефективне використання капіталу підприємства.

Фондовіддача свідчить про ефективність використання основних засобів. Показник вказує на те, скільки послуг або товарів було надано чи виготовлено із залученням кожної гривні основних засобів. Коефіцієнт оборотності обігових коштів вказує на те, скільки оборотів здійснили оборотні активи. Високе значення показника свідчить про інтенсивну роботу підприємства. Нормативною тенденцією для обох показників є висхідна динаміка. Зростання фондівіддачі на 0,15 та оборотності

оборотних коштів на 0,82 протягом 2012 – 2016 рр. характеризує ефективне використання основних засобів та оборотних коштів відповідно.

Період обороту обігових коштів вказує на те, скільки триває один оборот обігових коштів. Позитивним є скорочення цього періоду. Так за 2012 - 2016 рр. він зменшився на 71,71 днів.

Таблиця 2.8

**Показники ділової активності СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр.**

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності активів	0,86	0,87	0,94	0,98	1,07	0,21
Фондовіддача	1,76	1,55	1,55	1,75	1,91	0,15
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,66	1,98	2,39	2,25	2,48	0,82
Період обороту оборотних активів, днів	216,87	181,82	150,63	160,00	145,16	-71,71
Коефіцієнт оборотності запасів	1,85	2,20	2,23	1,29	1,86	0,01
Період одного обороту запасів, днів	194,59	163,64	164,44	279,07	193,55	-1,04
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,86	0,88	0,96	1,00	1,11	0,25

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	147,18	84,62	34,77	27,78	24,44	-122,74
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	65,13	210,66	73,13	45,01	11,97	-53,16
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	2,45	4,25	10,35	12,96	14,73	12,28
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	5,58	1,71	4,92	8,00	30,08	24,5
Виробничий цикл, днів	194,59	163,64	164,44	279,07	193,55	-1,04
Операційний цикл, днів	200,17	165,35	169,36	287,07	223,63	23,46
Фінансовий цикл, днів	197,72	161,1	159,01	274,11	208,9	11,72

Коефіцієнт оборотності запасів вказує на ефективність поточної політики управління запасами. Висока оборотність свідчить про продуманість тактики формування виробничих запасів, запасів готової продукції і т.д. Високі показники реалізації товарів та послуг при швидкій оборотності вказує на те, що період перебування запасів на складі є низьким, тобто відбувається мінімізація логістичних витрат. Період одного обороту запасів - вказує на те, скільки триває один оборот

запасів. Позитивним є скорочення цього періоду. Так в 2015 році цей показник різко збільшився до 279,07 днів, але на кінець 2016 року знову зменшився до 193,55 днів. Впродовж всього аналізованого періоду спостерігається скорочення періоду одного обороту запасів на 1,04 днів.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу вказує на ефективність використання капіталу власників та свідчить про його продуктивність. Значення показника означає суму товарів та послуг (без врахування ПДВ), що було виготовлено та вироблено на заучені кошти акціонерів. Позитивною динамікою є зростання значення коефіцієнту. Так за 2012 - 2016 роки спостерігається збільшення на 0,25.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на інтенсивність обертання заборгованості дебіторів перед підприємством. Зменшення оборотності дебіторської заборгованості (на 53.16) свідчить про не ефективні партнерські стосунки з контрагентами. Період погашення дебіторської заборгованості відповідно зростає. У 2016 р. він складав 30,08 днів, що більше, аніж у попередні періоди. Період погашення кредиторської заборгованості також має тенденцію до зростання. Протягом аналізованих 2012 – 2016 років цей показник збільшився на 12,28 днів. Ризиками значного періоду погашення кредиторської заборгованості є погіршення ділової репутації серед постачальників, застосування штрафних санкцій з боку держави, зниження продуктивності праці серед працівників і т.д.

Строки обертання кредиторської та дебіторської заборгованості впливають на значення показників операційного та фінансового циклів. Негативним є збільшення цих показників у 2016 році порівняно з 2012 роком (на 23,46 і 11,72 відповідно), хоча впродовж всього аналізованого періоду спостерігається нестабільність операційного та фінансового циклів (спочатку зменшення, потім збільшення).

Проаналізуємо детальніше фінансовий стан підприємства за допомогою обчислення показників ліквідності і платоспроможності.

Аналіз ліквідності передбачає аналіз ліквідності балансу та аналіз ліквідності підприємства.

Ліквідність балансу – це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких в грошові кошти відповідає строку погашення платіжних зобов'язань.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється на основі порівняння активів, згрупованих за ступенем ліквідності із зобов'язаннями (пасивами), об'єднаними за термінами їхнього погашення. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконується наступна умова: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$. Невиконання будь-якої із нерівностей свідчить про те, що ліквідність балансу не є абсолютною. Остання нерівність є умовою мінімальної ліквідності балансу.

Проведемо аналіз ліквідності балансу СВК «Новомихайлівський». Спочатку згрупуємо активи товариства за ступенем ліквідності (табл. 2.9).

Існує 4 групи ліквідних активів підприємства:

- А1 - найбільш ліквідні активи - грошові кошти підприємства в касі та на розрахунковому рахунку;

- А2 - активи, що швидко реалізуються, для перетворення яких у наявні кошти потрібний визначений час. У цю групу включаються короткострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість за відвантаженою продукцією та надані послуги, платежі по яких очікуються протягом дванадцяти місяців після звітної дати.

- А3 - активи, що повільно реалізуються. До них відносять матеріально-виробничі запаси, затрати у незавершеному виробництві, готову продукцію, товари, оскільки іноді вони вимагають попередньої обробки, перш ніж їх можна буде продати і перетворити в готівкові гроші;

- А4 - активи, що важко реалізуються - статті розділу I активу балансу "Необоротні активи". [37]

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.9, можна зробити висновки про склад активів СВК «Новомихайлівський» за ознакою ліквідності. Так, найбільшу частку у структурі активів займають активи, що важко реалізуються. Протягом аналізованих п'яти років вони складали найбільшу частину активів. Варто зазначити, що найбільш ліквідні активи на підприємстві мають досить незначну частину, що негативно впливає на можливість підприємства розраховуватися при проведенні поточних

господарських операцій. Потрібно приділити більшу увагу інкасації дебіторської заборгованості, адже її наявність погіршує рівень ліквідності підприємства.

Таблиця 2.9

**Групування активів за ступенем ліквідності СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр., тис.грн**

Види активів	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Найбільш ліквідні активи (А1)	924	252	212	584	458
Активи, що швидко реалізуються (А2)	104	17	422	677	6711
Активи, що повільно реалізуються (А3)	5878	5689	6849	13276	13994
Активи, що важко реалізуються (А4)	7107	9308	11444	16785	29570
Разом	14013	15267	18927	31322	50733

Групування пасивів СВК «Новомихайлівський» за термінами їхнього погашення наведено в таблиці 2.10.

Відповідно на чотири групи поділяються і зобов'язання підприємства:

- П1 - найбільш термінові зобов'язання, які слід погасити протягом поточного місяця (кредиторська заборгованість і кредити банку, терміни повернення яких настали);
- П2 - середньострокові зобов'язання з терміном погашення до одного року (короткострокові кредити банку);
- П3 - довгострокові зобов'язання (довгострокові кредити банку і позики);
- П4 - власний капітал, що постійно перебуває в розпорядженні підприємства.

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.10, можна зробити висновки про склад зобов'язань підприємства за терміновістю оплати. Найбільшу частину у складі

пасивів підприємства займають постійні пасиви, абсолютне значення яких значно зросло протягом аналізованих 2012 – 2016 років. Короткострокові (П2) і довгострокові (П3) зобов'язання на підприємстві відсутні.

Таблиця 2.10

**Групування пасивів за термінами їхнього погашення
СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр., тис.грн**

Види пасивів	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Найбільш термінові пасиви (П1)	93	205	592	340	1721
Короткострокові пасиви (П2)	-	-	-	-	-
Довгострокові пасиви (П3)	-	-	-	-	-
Постійні пасиви (П4)	13920	15062	18335	30982	49012
Разом	14013	15267	18927	31322	50733

Що стосується найбільш термінових пасивів, то тут присутня тенденція до зростання в абсолютному значенні. Причиною такої тенденції є зростання обсягу поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги та за розрахунками.

Тепер зіставивши відповідні показники, можемо зробити висновки щодо ліквідності балансу СВК «Новомихайлівський» (таблиця 2.11).

Як бачимо, баланс підприємства у 2012, 2013, 2015 роках був абсолютно ліквідним. А в 2014 році високоліквідні активи не покривають найбільш термінових пасивів. Така ж ситуація спостерігається у 2016 році, проте швидколіквідні активи покривають короткострокові зобов'язання. Треба зазначити, що поточні активи у сумі перевищують зовнішні зобов'язання, тобто у підприємства достатньо ліквідних активів. Керівництву підприємства необхідно оптимізувати їх структуру. До того ж у СВК «Новомихайлівський» наявний власний оборотний капітал, тобто дотримується

мінімальна умова фінансової стійкості, необоротні активи підприємства перекриваються джерелами їх формування, саме тому ми можемо зробити висновок, що ліквідність балансу підприємства у 2016 році знаходилася на середньому рівні.

Таблиця 2.11

Аналіз ліквідності балансу СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр.

Норма	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
$A1 \geq П1$	+	+	-	+	-
$A2 \geq П2$	+	+	+	+	+
$A3 \geq П3$	+	+	+	+	+
$A4 \leq П4$	+	+	+	+	+

На наступному етапі проведемо аналіз ліквідності СВК «Новомихайлівський» на основі розрахунку відповідних коефіцієнтів (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

**Показники ліквідності і платоспроможності СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр.**

Показник	Нормативне значення	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	> 2	74,26	29,07	12,64	42,76	12,29	-61,97
Коефіцієнт ліквідності швидкої	> 1	11,05	1,31	1,07	3,71	4,17	-6,88
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	> 0,2	9,94	1,23	0,36	1,72	0,27	-9,67

Коефіцієнт покриття (інші найменування цього коефіцієнта – коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності). Він дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, яка сума поточних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань. Якщо поточні активи перевищують за величиною поточні зобов'язання, підприємство може розглядатися як таке, що успішно функціонує.

Коефіцієнт покриття, що дорівнює 2 (або 2:1), свідчить про можливість підприємства погасити поточні зобов'язання. Такий підхід пояснюється практикою, що склалася, згідно з якою при ліквідації активів їх продажна ціна на аукціоні становить приблизно половину їх ринкової вартості. Іншими словами, якщо вартість активів зменшиться вдвічі, виручки, що залишилися, буде достатньо для погашення поточної заборгованості в тому випадку, якщо до ліквідації коефіцієнт дорівнював 2:1.

Проаналізувавши дані, наведені в таблиці 2.12, можна зробити наступні висновки. Поточні активи в достатній мірі забезпечують короткострокові зобов'язання. Про це свідчить коефіцієнт покриття, який у 2016 р. становить 12,29. До того ж цей показник є більшим за нормативний, тобто існує розрив між оборотними активами і поточними зобов'язаннями, і ми можемо окрім погашення зобов'язань використати їх для поточної діяльності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності, на відміну від попереднього, враховує якість оборотних активів і є більш суворим показником ліквідності, оскільки при його розрахунку враховуються найбільш ліквідні поточні активи (запаси не враховуються).

СВК «Новомихайлівський» має достатні платіжні можливості за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами, про що свідчить показник швидкої ліквідності, який у 2016 році становив 4,17, що є більшим за норматив, не зважаючи на зменшення впродовж всього аналізованого періоду.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує здатність підприємства розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями наявними грошовими коштами та надходженнями від поточних фінансових інвестицій. Нормативне значення цього

показника – більше 0,2. Протягом аналізованого періоду даний показник відповідав нормативу, хоча і спостерігалось його зменшення на 9,67 пунктів впродовж всього періоду, на кінець 2016 року він становить 0,27.

Впродовж аналізованого періоду спостерігається занадто високе значення показників - це є негативним, адже свідчить про надмірне відволікання ресурсів підприємства на формування грошових коштів, що призводить до неефективного використання наявних фінансових ресурсів. Адже за умов нормальної економічної ситуації та середньої очікуваної рентабельності підприємства ефективніше вкладати вільні грошові ресурси у власну діяльність, ніж формувати вклади на депозитних рахунках (строкових та до запитання).

В таблиці 2.13 проведений аналіз показників рентабельності СВК «Новомихайлівський» в 2012 – 2016 рр.

Таблиця 2.13

Показники рентабельності СВК «Новомихайлівський» в 2012 – 2016 рр., %

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
Рентабельність активів	1,5	8,1	19,1	50,3	44,9	43,4
Рентабельність власного капіталу	1,5	8,2	19,6	51,3	46,1	44,6
Рентабельність продажів	1,7	9,4	20,4	51,1	41,7	40,0
Рентабельність продукції	1,8	9,5	23,6	97,7	73,2	71,4

Рентабельність активів – показник, який характеризує ефективність використання всього майна підприємства. Виходячи з розрахунків, ми бачимо, що рентабельність активів значно зросла в 2016 році порівняно з 2012 роком (на 43,4%).

Рентабельність власного капіталу визначається як співвідношення чистого прибутку і середньорічної вартості власного капіталу. Цей показник збільшився на 44,6%, тобто в 2016 році на 1 грн. власного капіталу припадало 0,46 грн. чистого прибутку порівняно до 2012 року – близько 0,02 грн. на 1 грн. власного капіталу.

Рентабельність продажів показує, який чистий прибуток з однієї гривні продажу отримало підприємство. Цей показник також збільшився в 2016 році на 40% порівняно із 2012 роком.

Рентабельність продукції дає можливість визначити, скільки чистого прибутку отримано на одиницю собівартості продукції. В 2012 році на 1 грн. собівартості припадало близько 0,02 грн., а в 2016 – близько 0,73 грн. За весь аналізований період показник збільшився на 71,4%. Підвищення рентабельності продукції забезпечувалося переважно зниженням собівартості одиниці продукції.

Як бачимо, найкращі показники рентабельності спостерігаються у 2015 році. Нормативного значення для показників рентабельності не існує, але є загальне правило, чим вище значення показника, тим краще.

Збільшення показників протягом 2012 – 2016 рр. свідчить про покращення результатів діяльності підприємства.

Оцінка фінансової стійкості здійснюється на основі абсолютних і відносних показників.

За допомогою абсолютних показників визначається тип фінансової стійкості. Виділяють чотири типи фінансової стійкості:

- 1 тип – абсолютна фінансова стійкість – коли власні оборотні кошти повністю забезпечують запаси і витрати;
- 2 тип – нормальний фінансовий стан – коли запаси і витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами;
- 3 тип – нестійкий фінансовий стан – коли запаси і витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат;

- 4 тип – кризовий фінансовий стан – коли запаси і витрати не забезпечуються джерелами їх формування й підприємство перебуває на межі банкрутства.

Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси і витрати, не допустити невинуватого кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

Проведемо аналіз джерел фінансування запасів та витрат СВК «Новомихайлівський» та визначимо тип його фінансової стійкості (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

**Визначення типу фінансової стійкості СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр., тис. грн.**

Види активів	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1	2	3	4	5	6
Власний капітал	13920	15062	18335	30982	49012
Необоротні активи	7107	9308	11444	16785	29570
Власний оборотний капітал	6813	5754	6891	14197	19442
Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-
Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів та витрат	6813	5754	6891	14197	19442
Короткострокові кредити та позики	93	205	592	340	1721
Загальний обсяг основних джерел покриття запасів та витрат	6906	5959	7483	14537	21163
Запаси та витрати	6251	5843	5642	6780	13218
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	+562	-89	+1249	+6780	+6224

1	2	3	4	5	6
Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань	+562	-89	+1249	+6780	+6224
Надлишок (+) або нестача (–) основних джерел фінансування запасів та витрат	+655	+116	+1841	+7757	+7945
Тривимірний показник фінансової стійкості	(1;1;1)	(0;0;1)	(1;1;1)	(1;1;1)	(1;1;1)

Наступним етапом аналізу фінансового стану підприємства є розрахунок та аналіз показників фінансової стійкості підприємства. Фінансова стійкість – це стан фінансових ресурсів підприємства, при якому підприємство вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо – торговельної діяльності, а також затрат на його оновлення та розширення.

Результати розрахунку коефіцієнтів, які характеризують рівень фінансової стійкості СВК «Новомихайлівський», наведено в таблиці 2.15.

Коефіцієнт автономії характеризує незалежність підприємства від позикового капіталу. Нормативне значення даного показника більше 0,5, що на СВК «Новомихайлівський» дотримується. Ми можемо спостерігати майже 100% забезпеченість власним капіталом, тобто діяльність кооперативу не залежить від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансування показує скільки грн. залученого капіталу припадає на 1 грн власного капіталу. Цей показник розраховують як відношення всієї суми зобов'язань за залученими коштами до суми власних коштів. На СВК «Новомихайлівський» коефіцієнт фінансування дуже низький, що пояснюється відсутністю довгострокових зобов'язань.

Показники фінансової стійкості СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр.

Показник	Оптимальне значення	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,99	0,99	0,97	0,99	0,97	-0,02
Коефіцієнт фінансування	<0,5	0,01	0,01	0,03	0,01	0,3	0,2
Коефіцієнт фінансової стійкості	> 1	149,68	73,47	30,97	91,12	28,48	-121,2

Коефіцієнт фінансової стійкості - показник зворотний попередньому. Він показує скільки грн. власного капіталу припадає на 1 грн залученого капіталу. Знову ж таки, спостерігаються досить високі значення показника, через відсутність довгострокових зобов'язань. У 2016 році показник зменшився у порівнянні з 2012 роком (на 121,2).

Таким чином, можна зробити висновок, що підприємство повністю забезпечене власним капіталом та не залежить від зовнішніх джерел фінансування, має гарний фінансовий стан, про що свідчать відповідні показники.

2.3. Аналіз сучасного стану управління оборотним капіталом та його вплив на фінансовий стан СВК «Новомихайлівський»

Аналіз стану і динаміки оборотних коштів (загальної величини й розмірів окремих поточних активів), а також показників оборотності дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів в оперативній діяльності підприємства, а також з'ясувати, у що вкладаються власні оборотні кошти підприємства протягом

фінансового циклу з метою оцінки локального надлишку чи нестачі окремих видів оборотних коштів.

Аналіз оборотних активів СВК «Новомихайлівський» розпочнемо з аналізу динаміки та структури активів підприємства (табл. 2.16) за досліджуваний період 2012 – 2016 рр.

Аналізуючи дані нижченаведеної таблиці можна стверджувати, що активи підприємства зростають з кожним роком: в 2012 р. розмір активів склав 14013 тис. грн, а в 2016 р. – 50733 тис. грн, тобто за весь аналізований період розмір активів підприємства зріс на 36720 тис. грн або на 262,04%. При цьому в структурі активів основну частку займають необоротні активи підприємства (>50%), причому їхня питома вага має тенденцію до зростання: якщо в 2012 році питома вага необоротних активів в структурі активів складала 50,72%, то в 2016 році – 58,29% (рис. 2.1).

Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів склав 0,71 в 2016 році, що менше значення цього коефіцієнту в 2012 році (0,97) на 0,26.

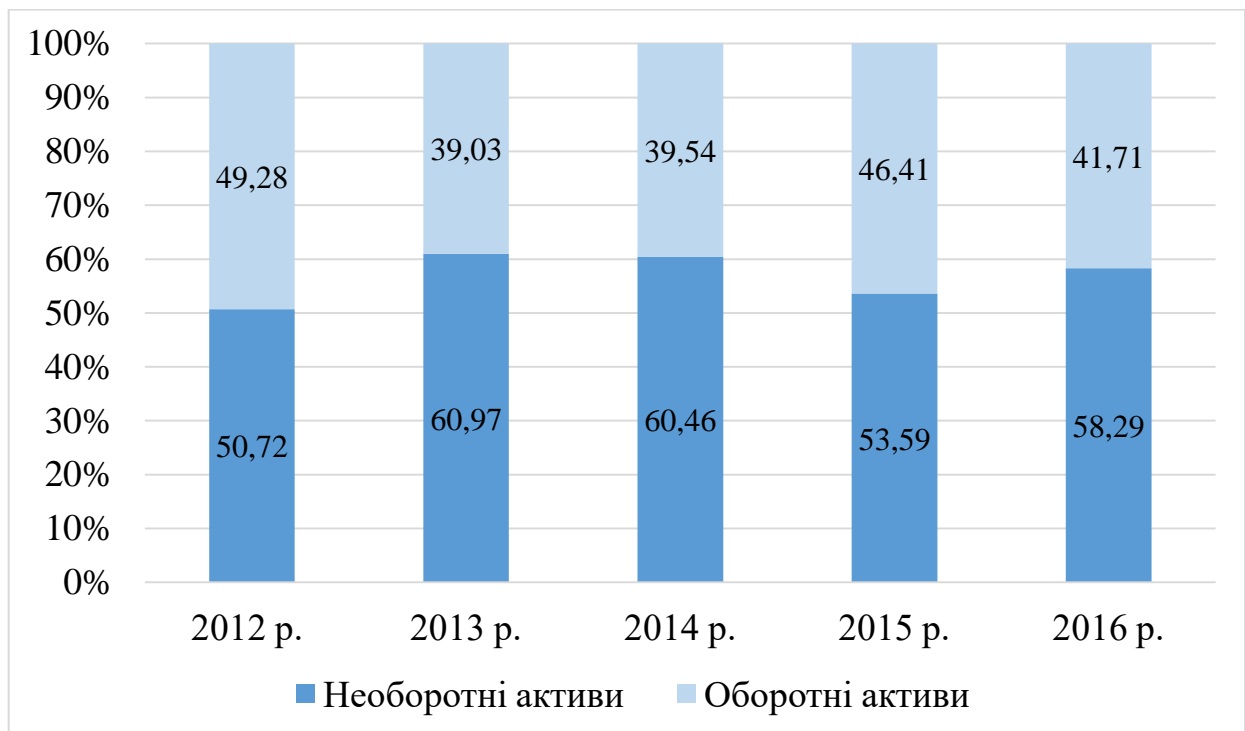

Рис. 2.1 Склад і структура активів СВК «Новомихайлівський» у 2012 – 2016 рр.

**Динаміка та структура активів підприємства СВК «Новомихайлівський»
у 2012 – 2016 рр.**

Показник	2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		Відхилення 2016 р. до 2012 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне, +/-	Відносне, %
Разом активи:	14013	100	15267	100	18927	100	31322	100	50733	100	36720	262,04
Необоротні активи	7107	50,72	9308	60,97	11444	60,46	16785	53,59	29570	58,29	22463	316,07
Оборотні активи	6906	49,28	5959	39,03	7483	39,54	14537	46,41	21163	41,71	14257	206,44
Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів	0,97		0,64		0,65		0,87		0,71		-0,26	

Ефективність використання оборотних коштів на підприємстві характеризується швидкістю їх обороту (оборотністю). Чим менше оборотні кошти затримуються на окремих стадіях, тим швидше завершується їх кругообіг. Таким чином, показники, що характеризують швидкість оборотних коштів, і є показниками ефективності їх використання.

Перш, ніж оцінювати ефективність використання оборотних коштів, необхідно детально проаналізувати стан, динаміку та структуру оборотного капіталу СВК «Новомихайлівський». Результати розрахунків за 2012 - 2016 роки наведено в таблиці 2.17.

Найбільшу частку в оборотних активах підприємства займають запаси. А саме, протягом 2012 - 2015 років найбільшу частку становили виробничі запаси. У 2016 році виробничі запаси зменшуються (на 5417 тис.грн.), але відбувається збільшення незавершеного виробництва (на 489 тис.грн.) та готової продукції (на 5578 тис.грн.). Можливо це пов'язано з розширенням виробництва, адже на підприємстві збільшився обсяг промислової продукції, сума виручки від реалізації продукції, та зросла сума основних засобів. В такому разі зростання запасів на СВК «Новомихайлівський» можна розцінювати як позитивну зміну.

Також на кінець 2016 року велику частку в оборотному капіталі займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (6711 тис. грн.), що є негативним явищем для підприємства, оскільки його покупці та боржники не розраховуються вчасно за своїми зобов'язаннями і, як наслідок, кошти відволікаються з обороту. Інша поточна дебіторська заборгованість, навпаки, на кінець 2016 року була повністю погашена.

Розглянемо зміни в такій складовій оборотних активів, як гроші та їх еквіваленти. Їх сума на кінець 2012 року зросла на 68 тис.грн., але впродовж наступних 2013 – 2014 років зменшилася (на 672 тис. грн. та 40 тис. грн. відповідно). що свідчить про погіршення платоспроможності підприємства. Далі ситуація покращується, на кінець 2015 року сума грошей та їх еквівалентів збільшується на 372 тис. грн, але на кінець 2016 року знову зменшується на 126 тис. грн.

Аналіз динаміки оборотного капіталу СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр., тис. грн.

Показники	Початок 2012 року	Кінець 2012 року	Кінець 2013 року	Кінець 2014 року	Кінець 2015 року	Кінець 2016 року	Відхилення, тис. грн.(+;-)				
							2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Запаси:	6251	5843	5642	6780	13218	13928	-408	-201	1138	6438	710
виробничі запаси	5233	4815	4574	5598	9454	4097	-418	-241	1024	3856	-5417
незавершене виробництво	984	989	994	1107	3748	4237	5	5	113	2641	489
готова продукція	34	39	74	75	16	5594	5	35	1	-59	5578
Поточні біологічні активи	39	35	47	69	58	66	-4	12	22	-11	8
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	-	-	-	-	-	6711	-	-	-	-	6711
Інша поточна дебіторська заборгованість	261	104	17	422	677	-	-157	-87	405	255	-677
Гроші та їх еквіваленти	856	924	252	212	584	458	68	-672	-40	372	-126
РАЗОМ	7407	6906	5959	7483	14537	21163	-501	-947	1524	7054	6626

Стан оборотного капіталу підприємства характеризується насамперед наявністю його на певну дату. Наявність власного оборотного капіталу свідчить про спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати діяльність. Найчастіше власний оборотний капітал розраховують як різницю між оборотними активами та поточними зобов'язаннями. Проте існує також методика, за якою власний оборотний капітал розраховують як різницю між власним капіталом та необоротними активами. Зробити даний аналіз можна з допомогою кількох показників, розрахованих в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18

**Показники стану оборотного капіталу СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр., тис. грн.**

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
Власний оборотний капітал	6813	5754	6891	14197	19442	12629
Норматив оборотного капіталу	6251	5843	5642	6780	13218	6967
Надлишок (+) або нестача (-) оборотного капіталу	+562	-89	+1249	+6780	+6224	5662

Проаналізувавши дані, наведені в таблиці 2.18, можна зробити висновки про стан оборотного капіталу протягом 2012 – 2016 років. Варто зазначити, що протягом аналізованих п'яти років величина власного оборотного капіталу збільшилася на 12629 тис. грн., спостерігається тенденція щодо зростання величини власного оборотного капіталу. Цю тенденцію відображає рисунок 2.2.

У 2012 та 2014 – 2016 роках спостерігається надлишок власного оборотного капіталу на СВК «Новомихайлівський», про це свідчить його порівняння із нормативом. У 2013 році присутній брак власного оборотного капіталу у розмірі 89 тис. грн. Нестача оборотного капіталу свідчить про неможливість покрити поточні

потреби в оборотних коштах за рахунок власних джерел. Таку ситуацію на підприємстві можна пояснити через зменшення власних оборотних коштів, які зменшилися за рахунок збільшення вартості необоротних активів, а саме основних засобів. Це свідчить про плани підприємства розширювати діяльність у майбутньому і пояснювалося закупівлею нового обладнання.

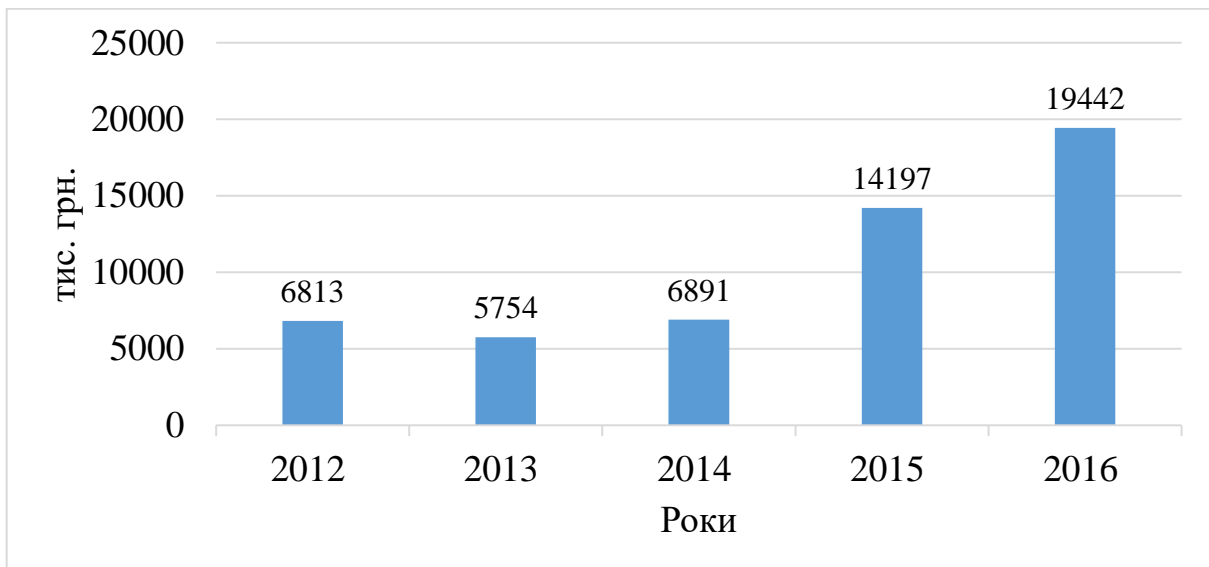

Рис. 2.2 Наявність оборотного капіталу СВК «Новомихайлівський»

На стан та структуру оборотних активів суттєво впливає дебіторська заборгованість, зростання якої може суттєво підвищити ризик неповернення коштів і зменшити ліквідність підприємства. Розглянемо її структуру у таблиці 2.19, що наведена нижче.

Впродовж 2012 – 2015 років 100% в структурі дебіторської заборгованості складала інша поточна дебіторська заборгованість. Ситуація змінилась у 2016 році, інша поточна дебіторська заборгованість була повністю погашена і з'явилася дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, яка склала 100% дебіторської заборгованості, що є негативним явищем для підприємства, оскільки його покупці та боржники не розраховуються вчасно за своїми зобов'язаннями і, як наслідок, кошти відволікаються з обороту.

Аналіз стану дебіторської заборгованості передбачає також її порівняльний аналіз із кредиторською заборгованістю, що наведено в таблиці 2.20 та таблиці 2.21.

**Динаміка та структура поточної дебіторської заборгованості
СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр.**

Показник	2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		Відхилення 2016 р. до 2012 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне, +/-	Відносне, %
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	-	-	-	-	-	-	-	-	6711	100	6711	100
Дебіторська заборгованість за розрахунками	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	104	100	17	100	422	100	677	100	-	-	-104	-100
РАЗОМ	104	100	17	100	422	100	677	100	6711	100	6607	6352,88

**Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2014 рр., тис. грн.**

Показник	Заборгованість станом на 31 грудня року						Перевищення заборгованості станом на 31 грудня року					
	2012		2013		2014		2012		2013		2014	
	Дебіт орськ а	Креди торсь ка	Дебіт орськ а	Креди торсь ка	Дебіт орськ а	Креди торсь ка	Дебіт орськ ої	Креди торсь кої	Дебіт орськ ої	Креди торсь кої	Дебіт орськ ої	Креди торсь кої
Заборгованість за товари, роботи, послуги	-	41	-	8	-	141	-	41	-	8	-	141
За розрахунками з бюджетом	-	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-	29
За розрахунками зі страхування	-	-	-	-	-	41	-	-	-	-	-	41
За розрахунками з оплати праці	-	52	-	56	-	43	-	52	-	56	-	43
Інші види заборгованості	104	-	17	141	422	338	104	-	-	124	84	-
Усього	104	93	17	205	422	592	11	-	-	188	-	170

Як збільшення, так і зменшення дебіторської і кредиторської заборгованості можуть призвести до негативних наслідків для фінансового стану підприємства.

Так, зменшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може статися через погіршення стосунків з клієнтами, тобто через зменшення обсягів придбання покупцями продукції.

Збільшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може бути наслідком неплатоспроможності покупців.

Таблиця 2.21

**Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості
СВК «Новомихайлівський» за 2015 – 2016 рр., тис. грн.**

Показник	Заборгованість станом на 31 грудня року				Перевищення заборгованості станом на 31 грудня року			
	2015		2016		2015		2016	
	Дебіторська	Кредиторська	Дебіторська	Кредиторська	Дебіторської	Кредиторської	Дебіторської	Кредиторської
Заборгованість за товари, роботи, послуги	-	27	6711	9	-	27	6702	-
За розрахунками з бюджетом	-	185	-	22	-	185	-	22
За розрахунками зі страхування	-	-	-	-	-	-	-	-
За розрахунками з оплати праці	-	-	-	39	-	-	-	39
Інші види заборгованості	677	128	-	1651	549	-	-	1651
Усього	677	340	6711	1721	337	-	4990	-

З таблиць 2.20 та 2.21 бачимо, що у процесі виробничої діяльності СВК «Новомихайлівський» у 2013 – 2014 роках кредиторська заборгованість перевищує дебіторську. Це свідчить про раціональне використання коштів, оскільки

підприємство залучає в оборот більше коштів, ніж відволікає з обороту. Проте таку ситуацію можна оцінити і негативно, оскільки підприємство мусить погашати свої борги незалежно від стану дебіторської заборгованості. У 2015 – 2016 роках, навпаки, дебіторська заборгованість значно перевищує кредиторську (на 337 тис. грн. і 4990 тис. грн. відповідно), що може бути наслідком неплатоспроможності покупців.

Формування джерел оборотних коштів СВК «Новомихайлівський» відбувається як за рахунок власних джерел, так і зобов'язань перед іншими суб'єктами господарювання і державними структурами.

В таблиці 2.22 проведено аналіз джерел ресурсів СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр.

Таблиця 2.22

**Структура джерел фінансування діяльності СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр.**

Пасиви підприємства	2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власний капітал	13920	99,3	15062	98,7	18335	96,9	30982	98,9	49012	96,6
Зобов'язання	93	0,7	205	1,3	592	3,1	340	1,1	1721	3,4
Разом	14013	100	15267	100	18927	100	31322	100	50733	100
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу і зобов'язань	149,8		73,5		30,9		91,1		28,5	

В структурі пасивів підприємства найбільшу питому вагу займає власний капітал, причому його доля спадає в 2016 році до 96,6%, в 2012 році доля власного капіталу в структурі пасивів складала 99,3%. Зобов'язання підприємства складаються тільки з поточних зобов'язань. Співвідношення власного капіталу і зобов'язань

зменшується із року в рік, про що свідчить зменшення коефіцієнту співвідношення власного капіталу і зобов'язань з 149,8 в 2012 році до 28,5 в 2016 році.

Така структура пасивів підприємства говорить про досить сильну фінансову стійкість підприємства, оскільки фактично сума зобов'язань не значна при достатньо великій сумі власного капіталу, що підвищує фінансову платоспроможність.

Для виявлення структури фінансування оборотних активів проаналізуємо формування чистого оборотного капіталу на СВК «Новомихайлівський» (табл. 2.23).

Таблиця 2.23

**Формування чистого оборотного капіталу СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр.**

Показник	Станом на 31 грудня року					Відхилення 2016 р. до 2012 р.	
	2012	2013	2014	2015	2016	Абсолютне, +/-	Відносне, %
Оборотні активи, тис. грн.	6906	5959	7483	14537	21163	14257	206,4
Поточні зобов'язання, тис. грн.	93	205	592	340	1721	1628	1750,5
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	6813	5754	6891	14197	19442	12629	85,4
Питома вага чистого оборотного капіталу у загальній сумі оборотних коштів, %	98,7	96,6	92,1	97,7	91,9	-6,8	-6,9

Як видно з розрахунків, на СВК «Новомихайлівський» за період 2012 – 2016 рр. спостерігається наявність чистого оборотного капіталу. Сума чистого оборотного капіталу зростає в 2016 році порівняно із 2012 роком на 12629 тис. грн., або на 85,4%.

З огляду на невелику суму поточних зобов'язань на підприємстві даний показник є досить великим, що характеризує спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність. Позитивна сума чистого оборотного капіталу означає перевищення загальної суми оборотних активів над сумою поточних зобов'язань підприємства.

Досить значною є питома вага чистого оборотного капіталу у загальній сумі оборотних коштів, у 2012 році вона становила 98,7%, у 2016 році дещо зменшилась (на 6,8 пунктів в абсолютному значенні або 6,9% у відносному) і складала 91,9%.

Проаналізувавши стан оборотного капіталу та причини, що обумовили такі зміни, необхідно також здійснити оцінку забезпеченості підприємства власним оборотним капіталом за допомогою показників, розрахованих у таблиці 2.24.

Таблиця 2.24

**Показники забезпеченості СВК «Новомихайлівський» оборотним капіталом
за 2012 – 2016 рр.**

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом	0,99	0,97	0,92	0,98	0,92	-0,07
Коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом	1,17	1,02	1,02	1,07	1,40	0,23
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,96	0,62	0,60	0,85	0,66	-0,30
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	0,14	0,04	0,03	0,04	0,02	-0,12

Коефіцієнт забезпечення підприємства оборотним капіталом характеризує наявність власного оборотного капіталу, необхідного для фінансової стабільності

підприємства, його незалежності від позикових коштів. Нормативним значенням є 0,1 і вище. Високе значення говорить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії. Як видно з розрахунків таблиці 2.24, значення показника у 2016 році зменшилось на 0,07 в порівнянні із 2012 роком, але він все одно залишається досить високим.

Показник забезпечення власними оборотними засобами запасів є індикатором достатності довгострокових коштів компанії для забезпечення безперебійного виробничо-збутового процесу. Показник розраховується як співвідношення власних оборотних коштів і суми запасів. Значення показника говорить про частку запасів, яка фінансується за рахунок ресурсів, залучених на постійній основі. Нормативним є 0,5 і вище. Показник варто розглядати в динаміці. Збільшення показника (на 0,23) свідчить про підвищення стійкості компанії в середньостроковій перспективі і про зниження залежності від короткострокових джерел фінансування. Так у 2012 році показник забезпечення запасів власними оборотними засобами становив 1,17, а у 2016 році – 1,40.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує співвідношення між власними оборотними ресурсами і власним капіталом компанії. Таким чином, значення показника говорить про те, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. Нормативним вважається значення 0,1 і вище. Позитивне значення свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Показник маневреності власного оборотного капіталу говорить про те, яку частку власних оборотних коштів складають гроші та їх еквіваленти. Маневреність власних оборотних коштів показує співвідношення між коштами та власними оборотними коштами. Позитивне значення показника говорить про те, що компанія здатна відповідати за своїми найбільш терміновими зобов'язаннями, використовуючи власні оборотні кошти. Але, ми можемо спостерігати негативну тенденцію зменшення цього показника в 2016 році на 0,12 у порівнянні з 2012 роком.

Отже, за результатами структурно – динамічного аналізу оборотних коштів СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 роки можна зробити висновок про погіршення структури оборотних коштів, про що свідчить збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості, зменшення суми грошових коштів. Разом з тим відбувається зростання суми чистого оборотного капіталу, з огляду на невелику суму поточних зобов'язань на підприємстві даний показник є досить великим, що характеризує спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність. Підприємство забезпечене власним оборотним капіталом, що говорить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії.

2.4. Оцінка та аналіз показників ефективності використання оборотного капіталу СВК «Новомихайлівський»

Ефективність використання оборотних коштів характеризується швидкістю їхнього обертання, оборотністю. Швидкість обороту оборотних засобів підприємства є однією з якісних характеристик фінансової політики підприємства. Чим більша швидкість обороту, тим ефективніше працює підприємство. Тому абсолютне чи відносне зростання оборотних засобів може свідчити не тільки про розширення виробництва або дію факторів інфляції, але й про уповільнення їх обороту, що викликає збільшення їх маси.

Швидкість обертання оборотних активів є показником ефективності їх використання. Прискорення оборотності впливає на поліпшення фінансового стану підприємства.

Для проведення аналізу оборотності визначають і досліджують такі показники: коефіцієнт оборотності; тривалість одного обороту в днях; коефіцієнт завантаження оборотних коштів. Ці показники знаходяться в тісному взаємозв'язку.

Якщо коефіцієнт оборотності збільшується, то тривалість одного обороту і коефіцієнт завантаження зменшується, що є позитивним явищем і навпаки.

В таблиці 2.25 проведений розрахунок показників ефективності використання оборотних коштів СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр.

Таблиця 2.25

**Показники ефективності використання оборотних активів СВК
«Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр.**

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,66	1,98	2,39	2,25	2,48	0,82
Період обороту оборотних активів, днів	216,87	181,82	150,63	160,00	145,16	-71,71
Коефіцієнт завантаження коштів в обороті	0,60	0,50	0,42	0,45	0,40	-0,20

Коефіцієнт оборотності визначають діленням суми виручки на середньорічну вартість оборотних активів. Він показує скільки разів обернулися за рік оборотні активи. Ми можемо спостерігати висхідну динаміку цього показника, протягом 2012 – 2016 років коефіцієнт оборотності оборотних активів зріс на 0,82, що свідчить про підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємстві за визначений період. У зв'язку з цим зменшилась тривалість одного обороту з 216,87 днів у 2012 році до 145,46 днів у 2016 році (на 71,71 днів). Період обороту обігових коштів вказує на те, скільки триває один оборот обігових коштів. Позитивним є скорочення цього періоду.

Коефіцієнт завантаження коштів в обороті – величина, зворотна коефіцієнту оборотності коштів. Він характеризує суму оборотних коштів, що авансуються на 1

грн. виручки від реалізації продукції. Іншими словами, являє собою оборотну фондоемність, тобто витрати оборотних коштів для одержання 1 грн. реалізованої продукції, робіт, послуг. Чим менше коефіцієнт завантаження засобів, тим ефективніше використовуються оборотні кошти. Цей показник також зменшився з 0,60 грн. у 2012 році до 0,40 грн. у 2016 році, тобто на 0,20 грн., що свідчить про підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємстві.

Після аналізу показників ефективності використання оборотних активів СВК «Новомихайлівський» можна зробити висновок, про підвищення використання останніх за період за 2012 – 2016 рр, що є наслідком переважно зростання виручки від реалізації продукції.

Далі проведемо більш детально факторний аналіз оборотності оборотних активів СВК «Новомихайлівський» в 2012 – 2016 рр. (таблиця 2.26).

Виходячи з наведених у таблиці даних, можна сказати, що оборотність оборотних коштів за рік прискорила на 71,71 дня. Це привело:

- до збільшення коефіцієнта оборотності оборотних коштів на 0,82;
- до зниження коефіцієнта завантаження коштів в обороті на 0,20 грн.

На зміну оборотності оборотних коштів впливають два фактори: зміна обсягу виручки від реалізації продукції та зміна середнього залишку оборотних засобів.

Вплив першого фактора визначається так: середній залишок оборотних коштів (базисний рік) / одноденну виручку за звітний рік за мінусом оборотності оборотних коштів за базисний рік.

У нашому випадку оборотність оборотних коштів прискорила на 71,71 дня, оскільки:

- зростання обсягу виручки від реалізації прискорило на 158,59 днів:
 $7156,5/122,79 - 216,87 = - 158,59$;

- натомість збільшення середнього залишку оборотних коштів на 10693,5 тис. грн. уповільнило оборотність оборотних коштів на 86,88 днів.

Проведемо перевірку правильності виконаних розрахунків:

- $158,59 + 86,88 = - 71,71$ днів.

**Факторний аналіз оборотності оборотних коштів СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр.**

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
1. Чистий дохід від реалізації, тис. грн	11887	12745	16053	24730	44206	32319
2. Кількість днів періоду, що аналізується	360	360	360	360	360	-
3. Одноденна виручка, тис. грн	33,02	35,40	44,59	68,69	122,79	89,77
4. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	7156,5	6432,5	6721	11010	17850	10693,5
5. Оборотність оборотних коштів, днів (ряд. 4 · ряд. 2 / ряд. 1)	216,87	181,82	150,63	160,00	145,16	-71,71
6. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, кількість оборотів (ряд. 1 /ряд. 4)	1,66	1,98	2,39	2,25	2,48	0,82
7. Коефіцієнт завантаження коштів в обороті, грн. (ряд. 4 /ряд. 1)	0,60	0,50	0,42	0,45	0,40	-0,20

Метою аналізу оборотності оборотних коштів є також визначення суми грошей, що їх було вивільнено з обороту внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів або додатково залучено в оборот унаслідок уповільнення такої оборотності. Для цього проведемо такий розрахунок: різницю в оборотності у днях помножимо на звітну одноденну виручку. За даними аналізованого підприємства,

прискорення оборотності оборотних коштів на 71,71 днів вивільнило з обігу грошові кошти в сумі 8805,27 тис. грн.:

$$- 71,71 * 122,79 = - 8805,27 \text{ тис. грн.}$$

Величину економічного ефекту, отриманого від прискорення оборотності оборотних коштів, можна визначити, використовуючи коефіцієнт завантаження коштів в обороті. Якщо в базисному році для одержання однієї гривні виручки було витрачено 0,60 грн. оборотних коштів, то у звітному році – тільки 0,40 грн., тобто менше на 0,20 грн. на кожен гривню виручки. Отже, загальна сума економії оборотних коштів з усього обсягу виручки становить:

$$0,20 * 44206 = 8841,2 \text{ тис. грн.}$$

Слід наголосити, що за сучасних умов господарювання, аналізу самої тільки оборотності оборотних коштів для оцінки ефективності їх використання недостатньо. Тому для більш глибокого аналізу ефективності використання оборотних коштів проведемо аналіз ефективності формування дебіторської заборгованості (табл. 2.27).

Таблиця 2.27

**Стан дебіторської заборгованості підприємства СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр.**

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2012 р., +/-
1	2	3	4	5	6	7
Питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах підприємства, %	1,5	0,3	5,6	4,7	31,7	30,2
Коефіцієнт безнадійної дебіторської заборгованості, %	-	-	-	-	-	-
Темп приросту дебіторської заборгованості, %	-60,2	-83,7	2382,4	60,4	891,3	951,5

1	2	3	4	5	6	7
Темп приросту чистого доходу від реалізації, %	-2,1	7,2	26,0	54,1	78,8	80,9
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	65,13	210,66	73,13	45,01	11,97	-53,16
Період обороту дебіторської заборгованості, днів	5,58	1,71	4,92	8,00	30,08	24,5

Питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах підприємства збільшується, в 2012 році цей показник склав 1,5% в загальній сумі оборотних активів, а в 2016 році – 31,7% (збільшення на 30,2%). Темп приросту дебіторської заборгованості в 2016 році склав 891,3% в 2016 році, що більше ніж у 2012 році на 951,5%, тобто сума дебіторської заборгованості збільшилася. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості значно зменшився (на 53,16) в 2016 році порівняно з 2012 роком, що є негативним для підприємства, оскільки цей показник вказує на інтенсивність обертання заборгованості дебіторів перед підприємством. Зменшення оборотності дебіторської заборгованості свідчить про не ефективні партнерські стосунки з контрагентами. Відповідно період обороту дебіторської заборгованості зростає. У 2016 р. він складав 30,08 днів, що більше ніж у 2012 році на 24,5 днів.

Все це дозволяє констатувати погіршення стану грошових розрахунків між дебіторами і СВК «Новомихайлівський» в 2012 – 2016 рр..

Отже, аналіз ефективності використання оборотного капіталу СВК «Новомихайлівський» в 2012 – 2016 рр. показав покращення використання оборотних активів в цілому. Прискорення оборотності оборотних активів стало наслідком вивільнення оборотних коштів і збільшення виручки від реалізації продукції. Наявність вивільнених оборотних коштів дає змогу підприємству швидше

здійснювати реінвестування прибутку і розширювати виробництво. Разом з тим, на фоні покращення використання оборотних активів в цілому, відбулося погіршення стану грошових розрахунків з дебіторами.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями удосконалення системи управління оборотними активами підприємства

Питання управління оборотними активами підприємств стають все більш актуальними. Сучасна господарська практика потребує прийняття як зважених так і нетрадиційних рішень, які базуються на глибокому синтезі досягнень сучасної фінансової теорії та досвіді фінансового управління.

Ефективно управляючи оборотними активами можна достатньо швидко досягти позитивних результатів у фінансовому оздоровленні підприємства. Розробка стратегії фінансового оздоровлення організацій обов'язково включає розробку принципів управління оборотними активами як найбільш мобільною частиною майна.

За результатами аналізу ефективності використання оборотних коштів СВК «Новомихайлівський» у сфері управління оборотними активами необхідно здійснити наступні заходи:

- прискорення оборотності загальної суми оборотних активів. Це завдання управління оборотними активами реалізується шляхом збільшення частини активів з високою оборотністю й зменшення частини активів, які обертаються повільно;
- підтримка достатньої суми оборотних активів для підтримки платоспроможності підприємства за поточними фінансовими зобов'язаннями. Це управлінське завдання реалізується за допомогою постійного контролю над розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також шляхом забезпечення відповідної частини високоліквідних активів у вигляді поточних фінансових інвестицій та інших активів, які при необхідності можуть швидко трансформуватися в кошти;

- забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів. Реалізувати це управлінське завдання можна шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій, які можуть принести підприємству прямий дохід у формі відсотків або дивідендів, розміщення засобів на депозит, відкриття контокорентних рахунків у банку. З метою максимізації прибутковості оборотних активів необхідно оптимально поєднувати активи, які дають прямий дохід, і ті активи, які такого доходу не приносять;

- мінімізація ризиків і втрат, пов'язаних з формуванням і використанням оборотних активів.

Прискорення оборотності оборотних коштів має велике значення, тому що в цей час із запасів підприємств вивільняються величезні суми коштів, які можна додатково направляти на фінансове розширення виробництва. Основними шляхами прискорення обігу є:

- скорочення запасів на підприємстві, ліквідація зайвих виробничих запасів;

- скорочення тривалості виробничого процесу;

- зниження норм витрачання сировини та матеріалів і палива на одиницю виробленої продукції;

- рівномірне завезення товарно-матеріальних цінностей;

- формування запасів необхідних цінностей у межах можливого мінімуму для постійного забезпечення безперервності процесу виробництва;

- недопущення придбання непотрібних і реалізації надлишкових матеріалів;

- прискорення відвантаження та реалізації готової продукції, прискорення документообігу;

- зменшення залишків готової продукції на складі;

- удосконалення системи розрахунків між підприємствами.

Прискорення оборотності оборотних активів на стадії виробництва досягається в основному за рахунок скорочення виробничого циклу. У сфері

обертання прискорити обіг оборотних коштів можливо шляхом прискорення реалізації продукції, розрахунків за реалізовану продукцію та надані послуги, недопущення створення дебіторської заборгованості та ін.

Ефективне використання оборотних коштів повинно забезпечуватися прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу.

На стадії створення виробничих запасів - це раціональне їх використання; ліквідація наднормативних запасів матеріалів; удосконалення нормування; поліпшення організації постачання, у тому числі через установа чітких договірних умов і забезпечення їх виконання, оптимальний вибір постачальників, налагодження роботи транспорту; поліпшення організації складського господарства.

На стадії незавершеного виробництва - упровадження прогресивної техніки та технології, зокрема безвідходної та маловідходної; розвиток стандартизації й уніфікації; удосконалення форм організації виробництва; удосконалення системи економічного стимулювання, економічного використання сировинних та паливно-енергетичних ресурсів; удосконалення використання основних фондів, насамперед їх активної частини.

На стадії обігу це раціональна організація збуту готової продукції, застосування прогресивних форм розрахунків; своєчасне оформлення документації та прискорення її руху; дотримання договірної та платіжної дисципліни.

Зазначені заходи дозволять прискорити оборотність оборотних коштів, що в свою чергу надасть можливість збільшити обсяги виробництва та реалізації продукції без додаткових фінансових вливань.

Більш ефективно використання оборотних фондів передбачає перш за все вирішення конкретних завдань з економії сировини, матеріалів, палива, електроенергії. Прийнято розрізняти джерела і шляхи економії матеріальних ресурсів.

Джерела економії показують, за рахунок чого може бути досягнута економія ресурсів, а шляхи економії – яким чином, за допомогою яких заходів можна заощаджувати ті чи інші види матеріальних ресурсів. Зі всієї сукупності можливих заходів щодо економії матеріальних ресурсів слід виокремлювати виробничо-

технічні та організаційно-економічні. Найбільші за величиною резерви підвищення рівня ефективного використання найважливіших видів матеріальних ресурсів пов'язані з комплексною переробкою сировини та широким застосуванням так званих вторинних ресурсів.

На кожному підприємстві є резерви економії матеріальних ресурсів. Під резервами слід розуміти ті можливості поліпшення використання матеріальних ресурсів, які виникають, або ті, які вже виникли, але ще не використані (повністю або частково).

Значні резерви підвищення ефективності використання оборотних коштів СВК «Новомихайлівський» криються безпосередньо в самому підприємстві. У сфері виробництва це відноситься перш за все до виробничих запасів. Будучи однією з складових частин оборотних коштів, вони відіграють важливу роль в забезпеченні безперервності процесу виробництва.

Раціональна організація виробничих запасів є важливою умовою підвищення ефективності використання оборотних коштів. Основні шляхи скорочення виробничих запасів зводяться до їх раціонального використання: ліквідація наднормативних запасів матеріалів; вдосконалення нормування; поліпшення організації постачання, у тому числі шляхом встановлення чітких договірних умов поставок і забезпечення їх виконання, оптимального вибору постачальників, налагодженої роботи транспорту. Важлива роль належить поліпшенню організації складського господарства.

Прискорення обороту оборотних коштів дозволяє вивільнити значні суми і, таким чином, збільшити обсяг виробництва без додаткових фінансових ресурсів, а засоби що вивільнялися використовувати відповідно до потреб підприємства.

В умовах переходу до ринкової економіки одним з найважливіших завдань кожного підприємства є економія матеріальних ресурсів, оскільки саме матеріальні витрати складають велику частину витрат виробництва, від яких безпосередньо залежить величина прибутку. Також внаслідок економії матеріальних ресурсів збільшується оборотність оборотних активів, зростає ефективність їх використання.

Розглянемо перспективи зменшення матеріалоємності виробництва СВК «Новомихайлівський».

До основних організаційно-економічних напрямів економії матеріальних ресурсів на СВК «Новомихайлівський» відносяться: комплекси заходів, пов'язаних з підвищенням наукового рівня нормування і планування матеріаломісткості продукції, розробкою і упровадженням технічно обґрунтованих норм і нормативів витрати матеріальних ресурсів; комплекси заходів пов'язаних зі встановленням прогресивних пропорцій, що полягають в прискореному розвитку виробництва нових, найефективніших видів сировини і матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів.

Головний напрям економії матеріальних ресурсів на кожному підприємстві - збільшення виходу кінцевої продукції з однієї і тієї ж кількості сировини і матеріалів. Це залежить від технічного оснащення виробництва, рівня майстерності працівників, умілої організації матеріально-технічного забезпечення, кількості норм витрат і запасів матеріальних ресурсів, обґрунтованості їх рівня.

Немале значення має скорочення втрат у виробничому процесі, за рахунок якого можна досягти 15-20% всієї економії матеріальних ресурсів. Для цього необхідно забезпечити строге дотримання правил зберігання і перевезення продукції, раціонально підготувати паливо, сировину, матеріали до подальшої переробки в процесі виробництва, посилити увагу трудових колективів до питань якості роботи і продукції, що випускається.

Економічне значення економії оборотних коштів в сучасних умовах виражається в тому, що зниження питомих витрат сировини, матеріалів, палива, забезпечує виробництву великі економічні вигоди. Воно перш за все дає можливість з даної кількості матеріальних ресурсів виробити більше готової продукції і тому виступає як одна з серйозних передумов збільшення масштабів виробництва.

Економія матеріальних ресурсів, упровадження у виробництво нових, більш економічних матеріалів сприяють встановленню в процесі відтворювання більш прогресивних пропорцій між окремими галузями, досягненню досконалішої галузевої структури промислового виробництва.

Прагнення до економії матеріальних ресурсів спонукає до запровадження нової техніки і здійснення технологічних процесів.

Економія в споживанні матеріальних ресурсів сприяє поліпшенню використання виробничих потужностей і підвищенню суспільної продуктивності праці. Вже саме по собі зменшення питомих витрат минулої, упредметненої праці означає зростання продуктивності суспільної праці. Але справа не тільки в цьому – економія матеріальних ресурсів веде за собою економію витрат також і живої праці: скорочується відносна витрата робочої сили на транспортування матеріалів, їх відвантаження і вивантаження, на їх зберігання.

Економія матеріальних ресурсів у величезній мірі сприяє зниженню собівартості продукції. Вже в даний час на частку матеріальних витрат припадає 3/4 всіх витрат виробництва. Надалі, із зростанням технічного рівня виробництва, частка упредметненої праці в загальних витратах по виробництву продукції продовжуватиме підвищуватись, і, отже, поліпшення використання предметів праці і засобів праці буде основним напрямом економіки сільськогосподарських підприємств.

Таким чином, на СВК «Новомихайлівський» є ряд перспектив і можливостей для вдосконалення своєї виробничої та фінансової діяльності, зокрема завдяки проведенню заходів щодо економії наявних оборотних коштів в частині матеріальних ресурсів, що має важливий економічний ефект для підприємства.

Наслідком впровадження ефективної політики управління оборотними активами мають стати:

- забезпечення безперебійної роботи підприємства;
- зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування;
- прискорення обороту оборотних активів;
- максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності.

3.2. Удосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємства

В результаті аналізу використання оборотних коштів на СВК «Новомихайлівський» виявлено, що проблемою для підприємства є зростання дебіторської заборгованості і зростання питомої ваги цієї статті в оборотних активах підприємства. Тому з метою вдосконалення необхідно здійснити зменшення цієї статті оборотних коштів підприємства.

Невиправдана дебіторська заборгованість є іммобілізацією власного капіталу, а перевищення її певного рівня може призвести до втрати ліквідності і навіть зупинки виробництва. Така ситуація досить характерна для національної економіки з її хронічними неплатежами.

Для цього необхідно проводити роботу з дебіторами щодо погашення заборгованості, а випадку неможливості погашення – проводити претензійно-позовну роботу.

Зниження дебіторської заборгованості дасть змогу підвищити питому вагу запасів в оборотних активах, а також оборотність оборотних коштів.

Щодо управління дебіторською заборгованістю, то найбільш ефективними будуть такі шляхи:

- визначення термінів прострочених залишків на рахунках дебіторів і порівняння цих термінів із середніми показниками в галузі, показниками конкурентів і даними минулих років;
- періодичний перегляд граничної суми кредиту, виходячи з реального фінансового становища клієнтів;
- якщо виникають проблеми з одержанням грошей, то необхідно вимагати заставу на суму, не меншу, ніж сума на рахунку дебітора;
- використання арбітражних судів для стягнення боргів при наявності порук чи гарантій;

- продаж рахунків дебіторів факторинговій компанії чи банку, що надає факторингові послуги, якщо це вигідно;
- при продажу великої товарної партії негайне виставлення рахунка покупця;
- використання циклічної виписки рахунків для підтримання одноманітності операцій;
- відправлення поштою рахунків покупцям за декілька днів до настання терміну платежу;
- пропозиція відстрочки у виплаті грошей для стимулювання попиту;
- страхування кредитів для захисту від значних збитків за безнадійними боргами.

Найбільш відомим інструментом інкасації дебіторської заборгованості є надання знижок за швидку оплату продукції. Багато підприємств використовують цей інструмент для прискорення повернення дебіторської заборгованості, однак роблять це інтуїтивно, без серйозних розрахунків, допускаючи при цьому помилки. Застосування механізму знижок за швидку оплату доцільне лише постійним клієнтам при суворому дотриманні ними платіжної дисципліни за термінами та сумами.

Для виявлення випадків ненавмисного погіршення якості управління рахунками дебіторських заборгованостей рекомендується використовувати такі заходи як розрахунок середнього терміну отримання платежу, який дозволяє робити прогноз за рахунками до оплати; проведення класифікації надходжень; застосування у практиці менеджменту дебіторської заборгованості ЕОМ (end of month).

Нетрадиційним для національних підприємств, хоча і достатньо перспективним є такий інструмент повернення дебіторської заборгованості як факторинг – продаж дебіторської заборгованості. Це пояснюється високим ризиком неповернення дебіторської заборгованості в наших умовах, досить високими цінами на факторингові послуги, хоча і за кордоном ціни на подібні послуги вище, ніж, наприклад, процентна ставка банківського кредиту.

Факторинг іноді плутають з банківським кредитом, не дивлячись на те, що призначення у них різне: дострокові факторингові платежі компанії, як правило,

використають для фінансування поточної діяльності, а кредитні ресурси – у якості інвестиційних або інноваційних коштів. Крім того, факторинг має свої переваги перед кредитом (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Порівняння факторингу та банківського кредиту

Факторинг	Кредит
Факторингове фінансування погашається з грошей, що надходять від дебіторів клієнта	Кредит повертається банку позичальником
Факторингове фінансування виплачується на строк фактичної відстрочки платежу (до 90 кал. днів)	Кредит видається на фіксований строк, як правило, до 1 року
Факторингове фінансування виплачується в день поставки товару	Кредит виплачується в обумовлений кредитним договором день
При факторингу перехід компанії на розрахунково-касове обслуговування в банк не потрібно	Кредит передбачає перехід позичальника на розрахунково-касове обслуговування в банк
Для факторингового фінансування ніякого забезпечення не потрібно	Кредит, як правило, видається під заставу й передбачає обороти по розрахунковому рахунку, адекватні сумі позики
Розмір фактичного фінансування не обмежений (може безмежно збільшуватися в міру росту обсягу продажів клієнта)	Кредит видається на заздалегідь обумовлену суму
Факторингове фінансування погашається в день фактичної оплати дебітором поставленого товару	Кредит погашається в заздалегідь обумовлений день
Факторингове фінансування виплачується автоматично при наданні накладної й рахунку-фактури	Для одержання кредиту необхідно оформляти величезну кількість документів
Факторингове фінансування триває безстроково	Погашення кредиту не гарантує одержання нового
Факторингове фінансування супроводжується сервісом, що містить у собі: управління дебіторською заборгованістю, покриття ризиків, пов'язаних з поставками на умовах відстрочки платежу, консалтинг тощо	При кредитуванні, крім надання коштів клієнтові й РКО банк не надає позичальникові будь-яких додаткових послуг

Факторинг має переваги для продавця, а саме:

- можливість значного збільшення об'ємів поставок і ринкової долі, а відповідно і прибутку компанії;
- можливість планування своїх фінансових ресурсів без врахування платіжної дисципліни покупців;
- можливість здійснювати закупівлю товарів за більш низькими цінами, маючи оборотні кошти;
- покращення ділового іміджу і платоспроможності завдяки можливості здійснювати своєчасні розрахунки зі своїми кредиторами.

Тому, для досліджуваного підприємства варто розглянути можливість використання послуг факторингу в управлінні дебіторською заборгованістю. Проте використання факторингу має бути виправданим і застосовуватись лише у випадках, коли затрати на повернення простроченої дебіторської заборгованості, витрати на обслуговування поточної дебіторської заборгованості будуть перевищувати витрати на оплату послуг факторингу.

Використання факторингу не лише дає змогу підприємству уникнути кризових явищ, а й сприятиме подальшому розвитку підприємства, отриманню великих прибутків та збільшенню ринкової вартості підприємства.

Отже, який би спосіб управління дебіторською заборгованістю не обирало підприємство, потрібно чітко визначати, в залежності від банківських відсотків, комісійних банку, рівня інфляції, строків погашення дебіторської заборгованості який зі способів менш збитковий та більш привабливий у відповідний момент часу. Хоча, виходячи з принципу диверсифікації, можна використовувати кожний зі способів одночасно.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, ми можемо стверджувати, що ефективне управління дебіторською заборгованістю на підприємстві можливе лише при комплексному використанні заходів впливу не тільки на величину та структуру дебіторської заборгованості, а й безпосередньо на дебіторів. Необхідно аналізувати фінансовий стан, історію співпраці найбільших дебіторів та свої потенційні

можливості для того, щоб розмір дебіторської заборгованості був оптимальним відповідно до бажаного рівня виручки від реалізації.

3.3. Оптимізація джерел фінансування оборотних активів на підприємстві

Однією з найважливіших складових управління оборотними активами є вибір способу їх фінансування.

Найбільш поширеним, а підчас і єдиним способом фінансування оборотних активів є кредиторська заборгованість. В більшості випадків сучасна ринкова логіка визначення необхідності в оборотних активах має наступний вигляд: спочатку визначається необхідність в валовому оборотному капіталі для підтримки ділової активності в планових обсягах, потім оцінюються можливості використання в обороті підприємства кредиторської заборгованості та інших залучених коштів. Необхідність у власному оборотному капіталі визначається по остаточному принципу. Уміле управління кредиторською заборгованістю дозволяє значно скоротити потребу в власних грошових коштах. Але слід пам'ятати, що фінансування за рахунок боргів – це добре, але до певної межі. Забагато боргів посилюють ризик і підвищують потенціальну загрозу неплатоспроможності.

Планування можливостей використання кредиторської заборгованості в якості джерела фінансування має свої особливості. Величина і строк обороту кредиторської заборгованості залежить від умов кредиту постачальників. Тому, як правило, необхідно оцінити наступні моменти: чи є дані умови надання кредиторської заборгованості загальними для даної галузі та регіону; чи може змінитися позиція на ринку і якщо так, то як; наскільки сильні економічні зв'язки постачальників та ін..

Проаналізувавши структуру і динаміку оборотних активів СВК «Новомихайлівський» і пасиву балансу протягом 2012 - 2016 років, можна зробити ряд висновків щодо оптимізації джерел фінансування оборотних активів і відносно раціонального забезпечення джерел їх фінансування.

Як показав здійснений аналіз, головним джерелом фінансування оборотних коштів є власний капітал. Це є позитивним, оскільки свідчить про високу фінансову стійкість і платоспроможність.

Зростання поточної кредиторської заборгованості свідчить про те, що підприємство використовує в своєму обороті залучені кошти. Дане зростання є допустимим (нормальним), якщо це зумовлено чинним порядком розрахунків. Наприклад, заборгованість постачальникам за розрахунковими документами, термін оплати яких не настав, за невідфактурованими поставками.

Дуже важливо не допустити наявності простроченої кредиторської заборгованості. Адже вона утворюється в результаті порушення покупцями порядку і термінів оплати розрахункових документів. Якщо покупець, використовуючи в обігу неоплачені товарно-матеріальні цінності, одержує додаткові кошти, які йому не належать, то постачальник змушений звертатися до позапланового перерозподілу наявних коштів, до пошуків додаткових джерел формування його поточних фінансових ресурсів, що для останнього є негативним. Відповідно, за таких умов постачальники не захочуть продовжувати співпрацю із підприємством.

Тому необхідно слідкувати за розрахунками з постачальниками і збільшувати кредиторську заборгованість лише за умови згоди з боку постачальників. Адже прострочення заборгованості викликає недовіру з боку контрагентів і якщо зараз вони надають для підприємства відстрочення платежів, то при порушенні термінів сплати надавати підприємству такі відстрочення контрагенти не будуть і взагалі можуть відмовитись від співпраці. Така тенденція свідчатиме про неефективну діяльність підприємства, призведе до спаду реалізації продукції, погіршення умов залучення сировини, матеріалів і, відповідно, до зростання цін, зниження конкурентоздатності на ринку.

При наявності кредиторської заборгованості постачальникам залучення коштів відбувається у товарній формі на відміну від власних оборотних коштів і банківського кредиту, які виступають у грошовій формі. Розмір і тривалість простроченої кредиторської заборгованості залежать від конкретних умов організації та використання оборотних коштів, особливо – від розміру та тривалості

простроченої дебіторської заборгованості, головним джерелом покриття якої і є кредиторська заборгованість. Дослідивши структуру дебіторської заборгованості, можна зробити висновок, що різке збільшення дебіторської заборгованості у 2016 році спричинило відповідно і до різкого зростання кредиторської заборгованості.

Необхідно також проаналізувати причини зростання не лише загальної суми дебіторської заборгованості, а й причини збільшення дебіторської заборгованості строком погашення від 6-ти до 12-ти місяців. Зважаючи на покращення ефективності використання оборотних активів, збільшення дебіторської заборгованості не потягло за собою негативних наслідків. Подальше збільшення дебіторської заборгованості небажане, оскільки в результаті цього з обороту підприємства вилучаються грошові кошти. У 2016 році рівень абсолютної ліквідності значно знизився у порівнянні з 2012 роком, тому подальше зростання дебіторської заборгованості є недопустимим.

Крім того, для проведення ефективної кредитної політики підприємству необхідна оцінка платоспроможності покупців. Розробку стандартів кредитоздатності пропонується проводити на основі факторів, що є найбільш важливими, а саме: ділової репутації, оцінки платіжних можливостей, фактору капіталу, фактору забезпечення активами, загальних економічних тенденцій.

Отже, зростання кредиторської і дебіторської заборгованості свідчить про нестачу власних коштів для розширення своєї діяльності. Проте підприємство повністю відмовилось від використання банківських кредитів.

Для запобігання подальшого зростання зобов'язань за розрахунками, підприємству необхідно виконувати всі умови розрахунків, вчасно здійснювати платежі та щодня слідкувати за дотриманням термінів.

Отже, подальше збільшення позикових коштів повинно бути чітко продуманим і економічно обґрунтованим задля забезпечення фінансової стабільності і платоспроможності. Особливу увагу потрібно приділити недопущенню порушення платіжної дисципліни з боку підприємства відносно розрахунків з оплати праці і з бюджетом, оскільки це може призвести до накладання штрафів з боку держави або до пред'явлення претензій і судових позовів з боку працівників.

За умови недостачі власних коштів і нормального рівня кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємство може скористатися банківськими кредитами або вексями. Проте дане залучення коштів може здійснюватись лише при економічній їх доцільності. Тобто, якщо підприємство візьме кошти в кредит, то при використанні цих коштів потрібно отримати такий дохід, щоб можна було їх повернути, також сплатити нараховані відсотки і отримати нормальний розмір прибутку. Залучення кредитів та інших позикових коштів повинно здійснюватись дуже обережно і з урахуванням фінансової стійкості.

Перевагою даного виду фінансування оборотних активів є те, що кредит дає змогу доцільніше організувати оборот коштів підприємства, не витратити значних фінансових ресурсів на створення зайвих запасів сировини і матеріалів. Також кредити банку дають змогу органічно пов'язати всі джерела оборотних коштів і справляють активний вплив на раціональне формування запасів сировини, матеріалів, готової продукції та інших видів матеріальних цінностей.

Відмова досліджуваного підприємства від використання короткострокових кредитів може пояснюватись їх дороговизною, проте така відмова не завжди правомірна. При фінансуванні проекту, як правило, використовуються як власні так і позикові кошти і ціна джерел фінансування має розраховуватись як середньозважена величина. Прийняття в розрахунок ціни якого-небудь одного джерела може привести до помилкових висновків.

При наявності на підприємстві розробленої ринкової стратегії поведінки залучення капіталу збільшує можливості фірми по розширенню діяльності, дозволяє використати ефект фінансового важеля, підвищити рентабельність власного капіталу. В іншому випадку банківські кредити замість забезпечення росту компанії, її фінансового оздоровлення можуть спровокувати кризову ситуацію.

Щодо векселів, то даний вид фінансування оборотних активів є найпростішою і найпоширенішою формою кредитних грошей. Найбільше він використовується при розрахунках з постачальниками за умови браку фінансових ресурсів у підприємства і за неможливості розрахуватися з постачальниками. Саме через вексель реалізується

незадоволений попит на гроші як засіб платежу. Коли таких грошей недостатньо, їх замінює вексель.

Оскільки досліджуване підприємство має значну частку власного капіталу, тому є перспективи залучення довгострокових зобов'язань, що необхідно робити лише за умови підтвердження доцільності та фінансової ефективності такого залучення.

Отже, забезпечення вибору найбільш оптимальних і економічно вигідних джерел фінансування оборотних активів на підприємстві СВК «Новомихайлівський» є дуже важливим і актуальним питанням. Адже недостатність таких джерел призводить до недостатнього фінансування господарської діяльності підприємства та до фінансових ускладнень.

Натомість надлишок оборотних коштів на будь-якому підприємстві спричиняє створення понаднормових запасів товарно-матеріальних цінностей, зниження відповідальності за цільове та ефективне їх використання.

Відповідно до проведеного аналізу, для СВК «Новомихайлівський» необхідно здійснити оцінку можливостей використання додаткових джерел фінансування оборотних коштів підприємства.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВІЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

В дипломній роботі розглядається тема «Управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємства», яка передбачає роботу в офісному приміщенні. Збір необхідної інформації проводився на місці проходження преддипломної практики в головному офісі СВК «Новомихайлівський». Потенційні небезпеки, які можуть виникнути під час роботи, розглянуті в даному розділі.

Для виконання службових обов'язків робоче місце економіста з фінансової роботи СВК «Новомихайлівський» обладнане офісними меблями: стіл одностумбовий, офісне крісло, канцелярська шафа, шафа для сейфа, настінна полиця, та забезпечене таким обладнанням: персональний комп'ютер та периферійна техніка, телефон, лоток для паперу, дрібна канцелярія. Приміщення оснащено системою опалення та кондиціонером, має природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснюється через вікна, які обладнані жалюзьями. Штучне освітлення забезпечують люмінесцентні світильники.

Аналіз потенційних небезпек

Основними потенційними небезпеками при проведенні робіт в головному офісі СВК «Новомихайлівський» є:

- ураження електричним струмом, у наслідок несправності електрообладнання, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм або летального наслідку;
- механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;
- нервово-психічні навантаження в наслідок специфіки виконуваних робіт, що призводить до захворювань загального характеру;
- негативні відносини у колективі в наслідок постійних емоційних зривів, які призводять до підвищених емоційних навантажень;

- кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;
- негативний вплив монотонії, розвиток позотонічної втоми, напруги уваги, напруженості праці, інтелектуальних навантажень в наслідок великого обсягу інформації оброблюваної в одиницю часу, що може призвести до погіршення зору та захворювань загального характеру;
- перенапруження зорового аналізатора — в наслідок напруженості зорових функцій, одноманітної пози, значного розумового навантаження, 4–6 годинною роботою за монітором комп'ютера, що може призвести до погіршення зору та до виникнення захворювань загального характеру;
- негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів (далі ПК) з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;
- недостатнє освітлення виробничих приміщень і робочих місць, у зв'язку з несправністю, або хибного вибору освітлювальних приладів, що призводить до погіршення зору;
- підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;
- незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітряобмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;
- вірогідність загоряння, у зв'язку із несправністю електричного обладнання, недотримання, або порушення правил протипожежної безпеки обслуговуючим персоналом, що призводить до пожежі;
- неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей.

Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення - 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожежебезпечної зони П-Па, тому передбачений мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до I класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів»

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку

з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними.

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, передбачені перерви у роботі – 15 хвилин кожні дві години, а також спеціально обладнане приміщення – кімната відпочинку.

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

З метою зменшення негативного впливу монотонії доцільно застосувати чергування операцій (зміна змісту робіт). Для зниження напруженості праці та напруги уваги під час роботи на ПК необхідно рівномірно розподіляти і чергувати характер робіт відповідно до їх складності.

Для зменшення перенапруження зорового аналізатора необхідно застосовувати регламентовані перерви. Тривалість безперервної роботи за ПК без регламентованої перерви має не перевищувати 2 години. Тривалість обідньої перерви визначається чинним законодавством про працю та правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

Під час регламентованих перерв з метою зниження нервово-емоційного напруження та втоми зорового аналізатора, усунення негативного впливу гіпокінезії, запобігання розвитку позотонічної втоми, рекомендується проводити сеанси психофізіологічного розвантаження в спеціально обладнаних приміщеннях.

У випадку виникнення у працюючих за ПК зорового дискомфорту та інших несприятливих суб'єктивних відчуттів, що настають, незважаючи на дотримання

санітарно-гігієнічних і ергономічних вимог, режимів праці та відпочинку, слід застосовувати індивідуальний підхід у обмеженні часу робіт за ПК та корекцію тривалості перерв для відпочинку або проводити заміну іншими видами робіт (не пов'язаних з використанням ПК).

Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Основними причинами недостатньої або нераціональної освітленості робочих місць є несправність або нераціональний вибір освітлювальних приладів.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і

клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Виконаємо розрахунок штучного освітлення для приміщення довжиною - 12м, шириною - 6м і висотою - 3,3м, в якому використовуються світильники типу – ЛВО (растровий). Числове значення коефіцієнта світильника (L/h) – 1,4. Коефіцієнти відбиття стелі, стін, підлоги приміщення ($\rho_{ст}, \rho_c, \rho_{п}$) - 70%, 50%, 30% відповідно.

Нормовані показники штучного освітлення для кабінетів і робочих кімнат згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Естественное и искусственное освещение» такі: висота площини над підлогою (h_p) – 0,8м, освітленість робочих поверхонь при загальному освітленні (E_H) – 300лк.

Коефіцієнт запасу ($K_з$) при проектуванні штучного освітлення для приміщення громадських та житлових будівель з нормальними умовами середовища – 1,4.

Розрахуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]} = \frac{6}{(3,3 - 0,8) \cdot 1,4} = 2 \text{ шт}, \quad (4.1)$$

де B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

Визначимо максимально припустиму відстань між рядами світильників L_{\max} :

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p} = \frac{6}{2} = 3 \text{ м}, \quad (4.2)$$

де B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

Визначимо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)} = \frac{12 \cdot 6}{(3,3 - 0,8) \cdot (12 + 6)} = 1,6, \quad (4.3)$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

Коефіцієнт використання світлового потоку світильників вибирається в залежності від виду джерела світла, типу обраного світильника, коефіцієнтів відбиття поверхонь приміщення та індексу приміщення. В нашому разі – 51%.

Визначимо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_Σ :

$$\Phi_\Sigma = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_3 \cdot z}{\eta} = \frac{300 \cdot 12 \cdot 6 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{51\%} = 65223,53 \text{ лм}, \quad (4.4)$$

де E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу (для люмінесцентних ламп $k_3 = 1,4$);

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z = 1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

Визначимо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{cv}^* :

$$N_{cv}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2} = \frac{12 \cdot 6}{9} = 8 \text{ шт}, \quad (4.5)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

L_{\max} – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

Розрахуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* :

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_l^*} = \frac{65223,53}{32} = 2038,24 \text{ лм}, \quad (4.6)$$

де Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_l^* – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_l^* = N_{\text{св}}^* \cdot n = 8 \cdot 4 = 32 \text{ шт}, \quad (4.7)$$

де n – кількість ламп у світильнику, шт.

Обираємо тип стандартної лампи з найближчим значенням фактичного світлового потоку лампи Φ_l , і знаходимо коефіцієнт m (співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи Φ_l^* та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи Φ_l):

$$m = \frac{\Phi_l^*}{\Phi_l} = \frac{2038,24}{1200} = 1,7. \quad (4.8)$$

Визначимо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}$:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* \cdot m = 8 \cdot 1,7 = 14 \text{ шт}, \quad (4.9)$$

де $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

Визначимо фактичну кількість ламп у приміщенні N_n :

$$N_n = N_{cs} \cdot n = 14 \cdot 4 = 56 \text{шт}, \quad (4.10)$$

де N_{cs} – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

Визначимо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_n \cdot N_n \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_3 \cdot z} = \frac{1200 \cdot 56 \cdot 0,51}{12 \cdot 6 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 309 \text{лк}, \quad (4.11)$$

де Φ_n – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

N_n – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

Значення загальної розрахункової освітленості E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп (309лк) є максимально наближеним до нормованого показника освітленості робочих поверхонь при загальному освітленні E_n (300лк) згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Естественное и искусственное освещение». Щоб цього досягти для приміщення довжиною - 12м, шириною - 6м і висотою - 3,3м, в якому використовуються світильники типу – ЛВО (растровий), потрібно застосувати 14 світильників із загальною кількістю ламп - 56шт. Потужність однієї лампи – 18Вт, світловий потік – 1200лм. Розташувати світильники слід в два ряди, з відстанню між рядами - 3м.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках.

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;
- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: n+=1500-30000 (шт. на 1см³); n- = 3000-5000 (шт. на 1см³). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

Заходи з пожежної безпеки

Розміри офісного приміщення: довжина - 12 м, ширина - 6 м, висота - 3,3 м. Загальна площа складає 72м². В ньому знаходиться дерев'яні та пластикові меблі, електронна апаратура, паперові носії інформації.

Клас пожежі у офісному приміщенні (згідно із ДБН В.1.1.7-2002 «Захист від пожежі. Пожежна безпека об'єктів будівництва») – пожежі твердих речовин, переважно органічного походження, горіння яких супроводжується тлінням (деревина, пластмаси, папір) - визначається як клас А та клас Е.

Категорія приміщення (згідно із НАПБ Б.03.002-2007 «Норми визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою») – визначається як категорія Д.

Можливими причинами пожеж в приміщенні є несправність електропроводки і електроустаткування, коротке замикання в мережі, зберігання горючих матеріалів (папери), блискавка і т.д. Як профілактичні заходи по попередженню причин пожеж використовується постійний контроль за станом електричної проводки і сполучних дротів, зберігання паперу в сейфах і шафах, що не згорають.

Обов'язковим є проведення інструктажу з техніки пожежної безпеки з працівниками при прийомі на роботу та щорічно. Наявний план та схема евакуації у разі виникнення пожежі.

Для ліквідації пожежі приміщення оснащено переносними вуглекислотними вогнегасниками ВВК-2 (старі позначення — ОУ-3) та вуглекислотним вогнегасником ВВК-3,5 (ОУ-5) – для гасіння електрообладнання. Крім того, використовується автоматичний пожежний сповіщувач.

Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях

Евакуація проводиться за рішенням Кабінету Міністрів України і здійснюється органами виконавчої влади. Рішення на проведення екстреної евакуації можуть прийняти начальники ЦЗ об'єкта, району, міста. Підготовча й організаційна робота з проведення евакуації покладається на штаби ЦЗ і евакооргани.

Одержавши розпорядження про проведення евакуації, штаби ЦЗ об'єктів народного господарства разом з евакуаційними комісіями:

- уточнюють чисельність робітників, службовців і членів їхніх родин, що підлягають розосередженню й евакуації, номери залізничних ешелонів, автомобільних колон і пішохідних маршрутів, виділених об'єкту за планом; терміни прибуття на збірний евакуаційний пункт;
- оповіщають і організують збір робітників, службовців і членів їхніх родин;
- надають допомогу збірні евакуаційні пункти (ЗЕП) відносно реєстрації і посадки тих, кого евакуюють, на транспорт, а також у формуванні і відправленні піших колон;
- допомагають місцевим органам у районах розосередження й евакуації розміщувати прибуваюче населення.

Начальники ЗЕП з одержанням розпорядження про початок проведення евакуаційних заходів:

- приводять ЗЕП у готовність до прийому евакуйованих;
- встановлюють зв'язок з начальниками станцій, портів, пристаней і пунктів посадки, а також зі штабами ЦЗ об'єктів, приписаних до даного ЗЕП;
- уточнюють порядок відправлення робітників та службовців підприємств, установ і організацій, номери виділених залізничних ешелонів (автоколон, суден), час їхньої подачі і відправлення, номери пішохідних маршрутів, склад піших колон і вихідні пункти.

В міру прибуття населення начальники ЗЕП разом із представниками штабів ЦЗ об'єктів і ЖЕКів здійснюють його прийом і реєстрацію, розподіляють по вагонах

(автомобілях, кораблях), формують піші колони, інформують штаб ЦЗ й евакуаційну комісію міста про хід евакуації.

Про початок евакуації населення оповіщається через підприємства, навчальні заклади, домоуправління й органи міліції.

Ідучи на ЗЕП, кожен повинен узяти із собою паспорт, військовий квиток, документи про освіту, трудову книжку чи пенсійне посвідчення, свідоцтво про народження дітей, необхідний запас продуктів (на 2—3 дні), білизну, постіль та інші необхідні речі з урахуванням тривалого перебування в замиській зоні.

Дітям дошкільного віку необхідно покласти в кишені чи пришити до одягу записки із зазначенням прізвища, імені, по батькові і місця проживання чи роботи батьків.

Перед виходом з квартири необхідно відключити електроживлення, закрити вікна і кватирки, перекрити вентиля в системі опалення і водопостачання, відключити газ, зачинити квартиру, здати ключі представнику домоуправління.

На ЗЕП ті, кого евакуюють, проходять реєстрацію, групуються по вагонах залізничного ешелону або по автомашинах автоколони і у призначений час виводяться до пунктів посадки на транспорт.

Транспортне забезпечення розосередження й евакуації включає: вивезення населення, установ і організацій у райони евакуації, вивезення матеріальних цінностей; перевезення робочих змін з районів евакуації в місто на підприємства і назад.

Штаб ЦЗ об'єкта одержує від вищестоящого штабу виписку із плану евакуаційних заходів, в котрій зазначено, які транспортні засоби виділяються об'єкту, їх місткість, час подачі, місце посадки, час відправлення, місце і час висадки.

Перевезення автотранспортом плануються й організовуються начальником автотранспортної служби міста, який розробляє план перевезень, узгоджує його з начальником ЦЗ міста і доводить до виконавців розпорядження.

Для перевезення людей виділяються автобуси, легкові та вантажні автомашини, у тому числі і самоскиди; вантажні автомашини і самоскиди обладнуються сидіннями.

З одержанням розпорядження про початок розосередження й евакуації автоколони прибувають на ЗЕП і подаються для посадки людей. По закінченні посадки виходять на свої маршрути і доставляють людей у призначені пункти висадки, потім повертаються на ЗЕП для виконання наступних рейсів. Управління автотранспортними перевезеннями на маршруті здійснюється диспетчерськими пунктами, які організовуються по одному на кожному маршруті.

Матеріальне забезпечення включає, головним чином, постачання евакуйованого населення продовольством і предметами першої необхідності. Організація його покладається на заступника начальника об'єкта з матеріально-технічного забезпечення, що спільно зі службами ЦЗ міського та сільського районів підготовляє необхідні умови для постачання матеріальними засобами робітників та службовців об'єкта і членів їх родин у заміській зоні, а також організовує харчування працюючої зміни на об'єкті.

Забезпечення продовольством та предметами першої необхідності у заміській зоні організовується через місцеві торгові організації, мережі громадського харчування і побутового обслуговування.

Міські підприємства торгівлі, громадського харчування і побутового обслуговування одночасно з розосередженням і евакуацією населення вивозяться в заміську зону і використовуються для розширення і збільшення пропускної здатності сільських мереж.

На пішохідних маршрутах для забезпечення евакуйованих слід передбачати організацію рухомих пунктів харчування і водопостачання, а в зимовий час — і пунктів обігріву.

Постачання питною водою у заміській зоні здійснюється в основному з артезіанських колодязів, шахтних, трубчастих та інших закритих джерел.

Медичне обслуговування евакуйованого населення здійснюється через існуючу мережу лікарень, поліклінік і медпунктів сільської місцевості, розширювану за рахунок міських лікувальних установ, що вивозяться. Для збільшення персоналу лікарень і поліклінік залучаються лікарі й інші медпрацівники з числа евакуйованих.

На період проведення евакуаційних перевезень населення медична служба ЦЗ виділяє на пункти збору і посадки медичний персонал. Для надання медичної допомоги в дорозі на кожен залізничний ешелон, автоколонну чи пішу колону виділяються медпрацівники, переважно з числа евакуйованих; у ППЕ й у пунктах висадки медичними службами сільських районів створюються медпункти.

На підприємствах, що продовжують виробничу діяльність у місті, медичне обслуговування працюючих змін організовується начальниками медичних служб об'єктів. Лікарська допомога забезпечується медичними установами, що залишаються в місті, стаціонарне лікування проводиться в лікарнях заміської зони.

Інженерне забезпечення розосередження й евакуації включає: забезпечення утримання і ремонту доріг, бруківки дорожніх споруд, устаткування пунктів посадки і висадки, колонних шляхів на пішохідних маршрутах, побудову пішохідних переходів на водних перешкодах, обладнання укриттів для населення на шляхах евакуації й у районах розміщення. Відповідальність за стан колонних шляхів і доріг покладається на начальника ЦЗ, по території якого вони проходять.

Роботу в СВК «Новомихайлівський» щодо виконання нормативно-правових актів з охорони праці та забезпечення функціонування системи управління охороною праці визнано задовільною.

З метою створення безпечних умов праці в СВК «Новомихайлівський», попередження травмування працівників, можна запропонувати наступні заходи:

- забезпечити належне утримання будівель і споруд та проведення загальних технічних оглядів двічі на рік;
- проводити регулярні інструктажі з техніки безпеки на робочих місцях.

Для інструктажу і навчання працівників з охорони праці потрібно застосовувати сучасні методи активного навчання, виховання у працівників психології безпеки і культури безпеки, коли чийсь небезпечні дії були б неможливі. При першому порушенні правил безпеки порушнику дається попередження, при повторному – дії згідно КЗпП.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження теоретичних та практичних основ організації управління оборотним капіталом та його впливу на фінансовий стан підприємства, проведення аналізу ефективності використання оборотного капіталу, а також пошуку напрямків вдосконалення цього процесу на основі систематизації існуючих пропозицій щодо цього питання, сформовано наступні висновки.

1. Фінансовий стан являє собою якісну характеристику діяльності підприємства, є об'єктом фінансового управління та є результатом фінансово-господарської діяльності, відображає стан забезпеченості фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання й вимірюється сукупністю показників, що характеризують загальні результати діяльності підприємства на даний час і визначає його перспективи у майбутньому.

2. Оборотний капітал слід розглядати як грошові кошти та їх еквіваленти, а також інші активи, авансовані у виробничі фонди та фонди обігу, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи дванадцятьох місяців з дати балансу, які повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції та забезпечують безперервність процесу виробництва та реалізації продукції.

3. Управління оборотним капіталом – це складний процес. Формування достатнього обсягу оборотного капіталу, що використовується в операційному процесі, ефективної структури оборотних активів, прискорення обороту оборотних активів і забезпечення постійної ліквідності та платоспроможності підприємства передбачає необхідність формування системи управління оборотними активами.

4. Система управління оборотними активами представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їх фінансування.

5. Аналіз показників фінансового стану СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 роки засвідчив, що підприємство має задовільний фінансовий стан. Водночас слід відмітити, що загальна ліквідність підприємства знаходиться в межах норми, але має тенденцію до зменшення. Показники ділової активності мають позитивну тенденцію до зростання, що в основному викликано збільшенням виручки від реалізації за рахунок зростання оборотності активів, негативним є зменшення коефіцієнтів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості і відповідно збільшенням періодів погашення, як наслідок, збільшився операційний і фінансовий цикли. Збільшення показників рентабельності протягом 2012 – 2016 рр. свідчить про покращення результатів діяльності підприємства. СВК «Новомихайлівський» повністю забезпечене власним капіталом та не залежить від зовнішніх джерел фінансування.

6. Аналіз стану оборотного капіталу показав, що на СВК «Новомихайлівський» він присутній, в динаміці спостерігається нарощення власного оборотного капіталу. Варто зазначити, що показники ефективності використання оборотного капіталу свідчать про досить ефективне його функціонування. СВК «Новомихайлівський» фінансує свої оборотні активи виключно за рахунок власного капіталу і поточних зобов'язань, повністю відмовившись від використання довгострокових зобов'язань.

7. Запропоновано ряд заходів для пришвидшення оборотності оборотних активів підприємства, що досягається наступними шляхами. На стадії створення виробничих запасів – упровадження економічно обґрунтованих норм запасу; ліквідація наднормативних запасів матеріалів; налагодження роботи транспорту. На стадії незавершеного виробництва упровадження прогресивної техніки та технології; удосконалення системи економічного стимулювання, економного використання сировинних та паливно-енергетичних ресурсів; удосконалення використання основних фондів, насамперед їх активної частини. На стадії обігу це раціональна організація збуту готової продукції, застосування прогресивних форм розрахунків; своєчасне оформлення документації та прискорення її руху; дотримання договірної та платіжної дисципліни. Зазначені заходи дозволять прискорити оборотність

оборотних коштів, що в свою чергу надасть можливість збільшити обсяги виробництва та реалізації продукції без додаткових фінансових вливань.

8. В результаті аналізу використання оборотних коштів на СВК «Новомихайлівський» виявлено, що проблемою для підприємства є зростання дебіторської заборгованості і зростання питомої ваги цієї статті в оборотних активах підприємства. Тому з метою вдосконалення необхідно здійснити зменшення цієї статті оборотних коштів підприємства. Для цього необхідно проводити роботу з дебіторами щодо погашення заборгованості, а випадку неможливості погашення – проводити претензійно-позовну роботу. Шляхами вирішення цієї проблеми можуть бути: застосування механізму знижок за швидку оплату; використання факторингу. Ефективне управління дебіторською заборгованістю на підприємстві можливе лише при комплексному використанні заходів впливу не тільки на величину та структуру дебіторської заборгованості, а й безпосередньо на дебіторів. Необхідно аналізувати фінансовий стан, історію співпраці найбільших дебіторів та свої потенційні можливості для того, щоб розмір дебіторської заборгованості був оптимальним відповідно до бажаного рівня виручки від реалізації.

9. Охарактеризувавши систему управління охороною праці на СВК «Новомихайлівський» слід відмітити, що функціонування даної системи та виконання основних нормативно-правових актів з охорони праці відбувається на належному рівні. Однак для поліпшення умов праці на підприємстві та зниження небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій слід здійснити наступні заходи: забезпечити належне утримання будівель і споруд та проведення загальних технічних оглядів двічі на рік; проводити регулярні інструктажі з техніки безпеки на робочих місцях. Для інструктажу і навчання працівників з охорони праці потрібно застосовувати сучасні методи активного навчання, виховання у працівників психології безпеки і культури безпеки, коли чийсь небезпечні дії були б неможливі. Перед кожною потенційно небезпечною операцією потрібно складати план її виконання, виписувати наряд – допуск, проводити детальний інструктаж. При першому порушенні правил безпеки порушнику дається попередження, при повторному – дії згідно КЗпП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / Бланк И. А. – К. : Ника-Центр : Эльга, 1999. – Т. 2. – 591 с.
2. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [Електронний ресурс] : Лист Державної податкової адміністрації України від 27.01.1998 р. № 759/10/20-2117. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
3. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [Електронний ресурс] : Наказ Агентства з питань, запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998 р. № 22. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
4. Про затвердження положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
5. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособие / Савицкая Г. В. – 7-е изд., испр. – Мн. : Новое издание, 2002. – 704 с.
6. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2000. – 406 с.
7. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. / Коробов М. Я. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Знання, 2002. – 378 с.
8. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: підручник / О. С. Філімоненков, Д. І. Демо, ред. О. С. Філімоненков – К. : Алерта, 2009. – 495с.
9. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. – 3-тє вид. випр. та доп. – К. : Знання, 2000.
10. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник-довідник / М. Я. Дем'яненко, Ю. Я. Лузан, П. Т. Каблук. – К. : ІАЕУААН, 2003. – 507 с.

11. Дмитриев О. Ф. Анализ финансового состояния предприятия: учебное пособие / О.Ф. Дмитриев. – М. : 2005. – 138 с.
12. Колодяжна К. А. Управління оборотними активами і їхня роль в діяльності підприємств / К. А. Колодяжна // Торгівля і ринок України – 2009. – Т. 2. – С. 76–82.
13. Нужна, О. А. Оптимізація структури основних і оборотних засобів як важливий чинник забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств [Текст] / О. А. Нужна // Економіка АПК. – 2005. – № 7. – С. 94–100.
14. Римарчук А. М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація / А. М. Римарчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №7 (110). – С. 64–70.
15. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств [Текст] : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6 – те вид., перероб. та допов. – К. : КНЕУ, 2007. – 552 с. – ISBN 966 – 574 – 495 – 5.
16. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / М. Д. Білик, Павловська О. В. Притурен Н. М; – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с. – ISBN 966 – 574 – 799 – 1.
17. Бланк, И. А. Управление активами и капиталом предприятия [Текст]: научное издание / И. А. Бланк. – К. : Ника – Центр, Эльга, 2003. – 448 с. – ISBN 5 – 901620 – 39 – 9
18. Маргасова В.Г. Управління оборотним капіталом та оцінка його впливу на фінансовий стан підприємств (на базі харчової промисловості Чернігівського регіону) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Нац. акад. держ. под. служби України. – Ірпінь, 2005. – 19 с.
19. Арутюнов Ю.А. Финансовый менеджмент / Ю.А Арутюнов .- М.: КНОРУС, 2007. - 312 с.
20. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554с.
21. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 365с.

22. Бердар М. М. Фінанси підприємств. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.
23. Зборовська О.М. Управління обіговим капіталом промислових підприємств : авто-реф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Приазов. держ. техн. ун-т. — Маріуполь, 2006. — 19 с.
24. Єрмак, С.О. Концептуальні основи ефективного управління оборотним капіталом на підприємствах роздрібної торгівлі побутовим обладнанням / С.О. Єрмак // Вісник Донецького університету економіки та права. — 2008. — № 1 – 2. — С. 76–83.
25. Кустріч, Л.О. Підвищення рівня управління оборотним капіталом / Л.О. Кустріч // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 3. — С.103–106.
26. Бандурка О.А. Фінансова діяльність підприємства. / Бандурка О.А. — К.:Либідь, 2011. — 384 с.
27. Зянько В.В. Фінанси підприємств. Частина І : навч. посіб. / Зянько В.В., Фурик В.Г., Вальдшмідт І.М. - Вінниця, ВНТУ, 2016. - 126 с.
28. Зянько В.В. Фінанси підприємств. Частина 2 : навч. посіб. / Зянько В.В., Фурик В.Г., Вальдшмідт І.М. - Вінниця, ВНТУ, 2016. - 144 с.
29. Бондаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств [Текст] // Інвестиції: практика та досвід. - 2008. - №4. - С. 40-44.
30. Измайлова Н.В. Управління оборотними активами підприємств. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук. Київ. - 2009. - 24 с.
31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Міністерством фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http //www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.99 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http //www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http //www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затверджено наказом Мінфіну України від 26.04.2000 р № 91 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http //www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджено наказом Мінфіну України від 18.11.05 р. № 790 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http //www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

36. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджено Мінфіном України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http //www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

37. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 № 996-XIV (ред. 2019-VIII (2019-19) від 13.04.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

38. Котляр М.Л. Платоспроможність та ліквідність в системі фінансової стійкості підприємства / Котляр М.Л. // Економічний простір – 2008. – №11. – С.192-197.

39. Титаренко О. С. Сутнісна характеристика фінансового стану підприємства / О. С. Титаренко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. - 2012. - № 3. - С. 177-181. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2012_3_37

40. Сорока Р.С. Чинники впливу на ефективність функціонування оборотного капіталу // Регіональна економіка. – 2003. – № 2. – С. 72-80.

41. Экономика предприятия: Учебник / Под. ред. проф. О.И. Волкова. – М.: ИНФРА-М, 1999, с. 500 – 520.

42. Ламанов С.В. Система завдань управління оборотним капіталом підприємства / С.В. Ламанов // Управління розвитком. – 2012. – №1 (98). – С. 155–158.

43. Пархоменко О.П. Концепція формування та використання оборотного капіталу промислового підприємства / О.П. Пархоменко // Наук. пр. Нац. ун-ту харч. технологій. – 2011. – №36. – С. 21–25.
44. Шурпенкова, Р. К. Сутність і основи організації аналізу оборотних коштів [Текст] / Р.К. Шурпенкова, Й.О. Іваньчук // Вісник Запорізького національного університету. – №3(7). – 2010. – С. 150 – 154
45. Федорченко, О.Є. Сутність факторингу та його роль в управлінні дебіторською заборгованістю на підприємстві [Текст] / О.Є. Федорченко // Економічний простір. – 2008. – №13. – С. 237 – 243
46. Фінансово–економічний аналіз [Текст] : підручник / Мін–во освіти і науки України, Мін–во фінансів України ; ред. П. Ю. Буряк. – К. : Професіонал, 2004. – 528 с. – ISBN 966–8556–57–7.
47. Цал–Цалко, Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз [Текст] : навчальний посібник / Ю. С. Цал–Цалко. – К. : ЦУЛ, 2002. – 360 с. – ISBN 966-7938-80-8.
48. Швиданенко, Г. О. Управління капіталом підприємства [Текст] : навч. посібник / Г. О. Швиданенко. – К. : КНЕУ, 2007. – 440 с. – ISBN 966-574-882-3.
49. Фецович Т.Р. Формування фінансових результатів підприємств [Текст] / Т.Р. Фецович // Вісник Львівської комерційної академії. – 2012. – №36. – С. 405-410
50. Закон України Про охорону праці від 14.10.1992 № 2695-ХІІ (ред. № 191-VІІІ від 12.02.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
51. ДБН В 2.5-28-2006 Природне і штучне освітлення. – К.: Мінбуд України, 2006.
52. ДБН В.1.1.-7-2002 – Захист від пожежі. Пожежна безпека об'єктів будівництва. – К.: 2002, с.35 – 41.
53. Шоботов В. М. Цивільна оборона: Навчальний посібник: Вид. 2-ге, перероб. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 438 с.

Додаток А
Баланс (Звіт про фінансовий стан) СВК «Новомихайлівський»
за 2012 – 2016 рр.

Таблиця А.1

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2012 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
Залишкова вартість	010		
Первісна вартість	011		
Знос	012		
Незавершене будівництво	020		
Основні засоби:			
Залишкова вартість	030	6374	7107
Первісна вартість	031	3348	10455
Знос	032	2679	3348
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	6374	7107
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	5233	4815
Поточні біологічні активи	110	39	35
Незавершене виробництво	120	984	989
Готова продукція	130	34	39
Товари	140		
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160		
первісна вартість	161		
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170		
за виданими авансами	180		
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	261	104
Поточні фінансові інвестиції	220		

Продовження додатку А

Продовж. табл. А.1

1	2	3	4
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	856	924
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250		
Усього за розділом II	260	7407	6906
III. Витрати майбутніх періодів	270		
Баланс	280	13781	14013
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
I. Статутний капітал	300	66	66
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	718	712
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	12938	13142
Неоплачений капітал	360	()	()
Вилучений капітал	370	()	()
Усього за розділом I	380	13722	13920
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Усього за розділом II	430		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480		
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	7	41
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540		
з бюджетом	550		
з позабюджетних платижив	560		
зі страхування	570		
з оплати праці	580	52	52
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
інші поточні зобов'язання	610		
Усього за розділом IV	620	59	93
Баланс	640	13781	14013

Продовження додатку А

Таблиця А.2

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2013 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	7101	9308
первісна вартість	1011	10455	13553
знос	1012	3348	4245
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	7101	9308
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	5843	5642
<i>Виробничі запаси</i>	1101	4815	4574
<i>Незавершене виробництво</i>	1102	989	994
<i>Готова продукція</i>	1103	39	74
Поточні біологічні активи	1110	35	47
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	104	17
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	924	252
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	6906	5959
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	14013	15267
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	66	66
Капітал у дооцінках	1405		

Продовження додатку А

Продовж. табл. А.2

1	2	3	4
Додатковий капітал	1410	712	662
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	13142	14334
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	13920	15062
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	41	8
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630	52	56
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		141
Усього за розділом III	1695	93	205
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	14013	15267

Таблиця А.3

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2014 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	9308	11444
первісна вартість	1011	13553	16529
знос	1012	4245	5085
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		

Продовження додатку А

Продовж. табл. А.3

1	2	3	4
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	9308	11444
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	5642	6780
<i>Виробничі запаси</i>	<i>1101</i>	<i>4574</i>	<i>5598</i>
<i>Незавершене виробництво</i>	<i>1102</i>	<i>994</i>	<i>1107</i>
<i>Готова продукція</i>	<i>1103</i>	<i>74</i>	<i>75</i>
Поточні біологічні активи	1110	47	69
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	17	422
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	252	212
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	5959	7483
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	15267	18927
Пасив			
	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	66	66
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	662	662
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14334	17607
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	15062	18335
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		

Продовження додатку А

Продовж. табл. А.3

1	2	3	4
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	8	141
розрахунками з бюджетом	1620		29
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		41
розрахунками з оплати праці	1630	56	43
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	141	338
Усього за розділом III	1695	205	592
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	15267	18927

Таблиця А.4

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2015 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	11444	16785
первісна вартість	1011	16529	22947
знос	1012	5085	6162
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	11444	16785
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	6780	13218
<i>Виробничі запаси</i>	<i>1101</i>	5598	9454
<i>Незавершене виробництво</i>	<i>1102</i>	1107	3748
<i>Готова продукція</i>	<i>1103</i>	75	16
Поточні біологічні активи	1110	69	58
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		

Продовження додатку А

Продовж. табл. А.4

1	2	3	4
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	422	677
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	212	584
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	7483	14537
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	18927	31322
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	66	66
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	662	662
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	17607	30254
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	18335	30982
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	141	27
розрахунками з бюджетом	1620	29	185
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	41	
розрахунками з оплати праці	1630	43	
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	338	128
Усього за розділом III	1695	592	340
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	18927	31322

Продовження додатку А

Таблиця А.5

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2016 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	16785	29570
первісна вартість	1011	22847	38306
знос	1012	6162	8736
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	16785	29570
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	13218	13928
<i>Виробничі запаси</i>	1101	9454	4097
<i>Незавершене виробництво</i>	1102	3748	4237
<i>Готова продукція</i>	1103	16	5594
Поточні біологічні активи	1110	58	66
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		6711
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	677	
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	584	458
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	14537	21163
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	31322	50733
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	66	66
Капітал у дооцінках	1405		

Продовження додатку А

Продовж. табл. А.5

1	2	3	4
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	662	662
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	30254	48284
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	30982	49012
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621	27	9
розрахунками зі страхування	1625	185	22
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		39
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	128	1651
Усього за розділом III	1695	340	1721
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	31322	50733

Додаток Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

СВК «Новомихайлівський» за 2012 – 2016 рр.

Таблиця Б.1

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2012 р.

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	14264	14574
Податок на додану вартість	015	2377	2429
Акцизний збір	020		
	025		
Інші вирахування з доходу	030		
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	11887	12145
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	11186	8291
Валовий: прибуток	050	701	3854
збиток	055		
Інші операційні доходи	060	1339	1445
Адміністративні витрати	070	363	336
Витрати на збут	080	57	47
Інші операційні витрати	090		
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	100	1620	4916
збиток	105		
Дохід від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130		
Фінансові витрати	140		14
Втрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160		
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток	170	1620	4902
збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180		
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток	190	1620	4902
збиток	195		
Надзвичайні: доходи	200		
витрати	205	1416	

Продовження додатку Б

Продовж. табл. Б.1

Податки з надзвичайного прибутку	210		
Чистий:			
прибуток	220	204	4902
збиток	225		
II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	9334	7684
Витрати на оплату праці	240	1786	1954
Відрахування на соціальні заходи	250	664	716
Амортизація	260	670	1023
Інші операційні витрати	270	321	39
Разом	280	12486	11407

Таблиця Б.2

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2013 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12745	11887
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(12609)	(11186)
Валовий:			
прибуток	2090	136	701
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120	1692	1339
Адміністративні витрати	2130	(374)	(363)
Витрати на збут	2150	(67)	(57)
Інші операційні витрати	2180	()	()
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	1387	1620
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	()	()
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	(195)	()

Продовження додатку Б

Продовж. табл. Б.2

1	2	3	4
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	1192	1620
збиток	2295	()	(1416)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1192	204
збиток	2355	()	()
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1192	204
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	10179	9334
Витрати на оплату праці	2505	2050	1786
Відрахування на соціальні заходи	2510	762	664
Амортизація	2515	897	670
Інші операційні витрати	2520	32	32
Разом	2550	13920	12486

Продовження додатку Б

Таблиця Б.3

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2014 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	16053	12745
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(13855)	(12609)
Валовий:			
прибуток	2090	2198	136
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120	1641	1692
Адміністративні витрати	2130	(327)	(374)
Витрати на збут	2150	(76)	(67)
Інші операційні витрати	2180	(58)	()
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	3278	1387
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	()	()
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	(5)	(195)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	3273	1192
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	3273	1192
збиток	2355	()	()
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	3273	1192

Продовження додатку Б

Продовж. табл. Б.3

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	7934	10179
Витрати на оплату праці	2505	2346	2050
Відрахування на соціальні заходи	2510	872	762
Амортизація	2515	840	897
Інші операційні витрати	2520	4845	32
Разом	2550	16837	13920

Таблиця Б.4

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2015 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	24730	16053
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(12944)	(13855)
Валовий:			
прибуток	2090	11786	2198
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120	1417	1641
Адміністративні витрати	2130	(470)	(327)
Витрати на збут	2150	()	(76)
Інші операційні витрати	2180	(86)	(58)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	12647	3278
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	()	
Фінансові витрати	2250	()	()
Втрати від участі в капіталі	2255		()
Інші витрати	2270		(5)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	12647	3273
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		

Продовження додатку Б

Продовж. табл. Б.4

1	2	3	4
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	12647	3273
збиток	2355	()	()
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	12647	3273
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	9648	7934
Витрати на оплату праці	2505	2924	2346
Відрахування на соціальні заходи	2510	1087	872
Амортизація	2515	1077	840
Інші операційні витрати	2520	3678	4845
Разом	2550	18414	16837

Таблиця Б.5

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2016 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	44206	24730
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(25133)	(12944)

Продовження додатку Б

Продовж. табл. Б.5

1	2	3	4
Валовий:			
прибуток	2090	19023	11786
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120	355	1417
Адміністративні витрати	2130	(558)	(470)
Витрати на збут	2150	()	()
Інші операційні витрати	2180	(395)	(86)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	18425	12647
збиток	2195	()	()
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	()	()
Інші витрати	2270	()	()
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	18425	12647
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	18425	12647
збиток	2355	()	()
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	18425	12647
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	11574	9648
Витрати на оплату праці	2505	3565	2924
Відрахування на соціальні заходи	2510	784	1087
Амортизація	2515	2573	1077
Інші операційні витрати	2520	5051	3678
Разом	2550	23547	18414